

PROSVETNI DELAVEC

Resolucija o otroškem varstvu

Varstvo otrok postaja pri nas vedno bolj pereče, saj skladno z industrijskim razvojem raste iz leta v leto število zaposlenih mater. V ponovnem obdobju smo sicer zajeli v varstvo vsako leto več otrok — število se je v petnajstih letih potrojilo, vendar je bilo še kljub temu leta 1960 v vzgojno varstvenih ustanovah manj kot 4 odstotke otrok od drugega do petnajstega leta.

To vprašanje je obravnavala konec septembra republiška ljudska skupščina in sprejela resolucijo o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu.

Resolucija rešuje tudi problem ustanavljanja in financiranja otroških varstvenih ustanov. Ustanovitelji so lahko: skupina državljanov, stanovanjska skupnost, krajevni odbori, družbene in gospodarske organizacije. Sredstva prispevajo državljanji, družbeni skladi, ljudski odbori in gospodarske organizacije. Ustanovitelj preskrbi sredstva za gradnjo, opremo, investicijsko vzdrževanje in amortizacijo. Skladno z družbenimi težnjami in možnostmi preskrbi ustanovitelj tudi sredstva za vzgojno delo. Ostale stroške plačajo starši. Če ti ne zmorejo plačevati dejanske cene uslug,

naj dobe socialno pomoč iz družbenih sredstev, ki so za to namenjena. S sredstvi, ki jih dobiva otroška varstvena ustanova, gospodari organ družbenega upravljanja, ki določa tudi višino prispevkov staršev.

Resolucija o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti postavlja pred nas vse vrste nalog. Od vseh činiteljev v komuni, zlasti pa tudi od prosvetnih delavcev, terja polno zavzetost za čim hitrejši in skladnejši reševanje vseh oblik otroškega varstva, hkrati pa pomoč ustanovam, ki že delujejo, a se bore z materialnimi in kadrovskimi težavami.

Resolucija pravilno ugotavlja, da so nastale z uvedbo delavskega in družbenega upravljanja in z razvojem komunalnega sistema nove možnosti za razmah otroškega varstva. Zivahnejša dejavnost se je že začela zadnji dve leti, ko so nastajale v stanovanjskih skupnostih kombinirane ustanove za varstvo otrok in so vrtci prilagajali svojo dejavnost potrebam zaposlenih staršev.

Dosedanji razvoj pa ni zadovoljiv, saj zmogljivost naših ustanov zelo zaostaja za dejanskimi potrebami, nismo pa dovolj pritegnili k reševanju vprašanj otroškega varstva tudi staršev in drugih državljanov. Zato ima resolucija predvsem namen pospešiti razvoj otroškega varstva tako, da bi se skladal z našim družbenim napredkom.

V temeljnih načelih poudarja resolucija, da je otroško varstvo sestavni del splošnih prizadevanj za uspešen vsestranski razvoj mladine, za nove družbene odnose in za izboljšanje življenjskih razmer delovnih ljudi. Družbena in družinska vzgoja naj skladno ustvarjata otrokom pogoje za zdrav razvoj in oblikovanje osebnosti.

K reševanju vprašanj otroškega varstva priteguje resolucija širok krog državljanov, družbenih organizacij, organov družbenega upravljanja, organov oblasti v komuni. Osnovno skrb nalaga staršem, ki imajo vsa možna sodločati kot proizvajalci in upravljalci, kadar se rešujejo vprašanja varstva otrok v stanovanjskih skupnostih, komunah ali v gospodarskih organizacijah. Starši naj vzpodbujajo in z lastnimi sredstvi tudi omogočajo delovanje raznih oblik otroškega varstva, pomagajo pa naj tudi tako, da z boljšo proizvodnostjo krepijo materialno osnovo za reševanje teh vprašanj v komuni.

Družbene organizacije v komuni naj vzpodbujajo in usmerjajo reševanje vprašanj otroškega varstva; delavski sveti naj rešujejo to hkrati, ko urejajo razmere proizvajalcev in tako omogočajo večanje proizvodnosti.

Posebno skrb naj posvečajo otroškemu varstvu ljudski odbori. Njihova naloga je, da ugotovijo potrebe za analizami, ki naj jih izdelajo strokovne službe v občini, na temelju dejanskih potreb pa zagotavljajo sredstva za razvoj vseh oblik otroškega varstva v stanovanjskih skupnostih. Pedagoške, zdravstvene in socialne službe v komuni naj nudijo varstvenim ustanovam strokovno pomoč pri urejanju pogojev in usposabljanju kadrov.

Otroško varstvo naj se razvija v najrazličnejših oblikah. Pri tem odločajo potrebe in razmere okolja, v katerih žive otroci, pobuda in pomoč staršev. Nekatere preproste oblike varstva materialno niso zahtevne, omogočajo pa, da pritegnemo v varstvo več otrok. N. pr. varstvo na igrišču, dvorišču, v otroških sobah, v raznih kroških in šolah ipd. V vse oblike varstva je treba uvajati družbeno upravljanje in tako pritegniti k sodelovanju čimveč staršev in drugih državljanov.

Resolucija nakazuje tudi rešitev kadrovskega vprašanja. Za uspešno delo vzgojno varstvenih ustanov so potrebni strokovno usposobljeni kadri, ki se usposabljujejo z rednim ali izrednim študijem v ustreznih izobraževalnih ustanovah. Zlasti staršem in drugim državljanom, ki jih pritegnemo k sodelovanju, pa je treba nuditi strokovno pomoč.

Vzgojno varstvene ustanove so samostojni zavodi, v katerih kolektivno sodelovanju z organom družbenega upravljanja samostojno odloča o delitvi dohodka po delu in seveda tudi o delitvi dohoda (delovni čas, strokovnost itd.).

Resolucija o otroškem varstvu postavlja skrb za najmlajše pred nas vse.

PLENARNA SEJA SINDIKATA PROSVETNIH IN ZNANSTVENIH DELAVCEV LRS

ŠOLSTVO ZAOSTAJA za razvojem gospodarstva

29. septembra je bila plenarna seja Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS, posvečena v glavnem izvajanju Zakona o financiranju šolstva. Uvodno poročilo je imel tajnik Republiškega odbora tov. Geza Čahuk, v razpravo o teh perečih vprašanjih pa je posegel tudi gost, predsednik Sveta za šolstvo LRS tov. Vladko Majhna.

Objavljamo poročilo tovariša Čahuka, spodaj pa še razpravo Vladka Majhna.

Republiški odbor ugotavlja, da je izvajanje temeljnega Zakona o financiranju šolstva prišlo do določene stopnje, od katere se zelo počasi pomika naprej. Uvajanje tega zakona v življenje postavlja Sindikat prosvetnih in znanstvenih delavcev v obdobje, ko se morajo maksimalno posvetiti temu vprašanju ter zainteresirati tudi ostale družbeno-politične činitelje, predvsem pa občinske sindikalne svete, da jim pri tem pomagajo. Zakonu o financiranju šolstva je s formalno-pravne strani v glavnem povsod zadoščeno, s tem, da so ustanovljeni skladi za financiranje šolstva, imenovani upravni odbori skladov in so začeli s svojim poslovanjem. S tem so politično-teritorialne enote zadostile zahtevam 76. člena Zakona o financiranju šolstva.

Vsebinska plat izvajanja zakona pa je dokaj različna. Povsod je v glavnem isti problem, to je, da v sklade ne pritekajo redno sredstva in so skladi tako rekoč prazni oziroma jih ObLO iz svojega proračuna sproti dotira ali jim celo posoja. V nekaterih komunah, kot so n. pr. Piran, Jesenice in še v nekaterih drugih, so toliko naprej, da jim v sklad pritekajo sredstva bolj normalno in avtomatično preko banke.

V tekočem letu se stekajo v sklade v glavnem le sredstva, ki so bila predvidena v občinskih proračunih. Le da so jih razčlenili po raznih postavkah. Se vedno pa niso izkoriščene vse možnosti dotoka sredstev v sklade, kot jih predvideva temeljni Zakon o financiranju šolstva. To se pravi, da imajo vzgojno-izobraževalne ustanove na razpolago sredstva le v tisti višini, kot so jih imela v preteklem letu, in zato se njihov materialni položaj v ničemer ni izboljšal, pač pa lahko trdimo, da se je relativno poslabšal. (Glede na porast cen, materialov in storitvam.) Absolutni zneski za potrebe šolstva so se v komunah sicer nekoliko povečali, vendar le za tiste vsote, ki so šle na osnovi zveznih predpisov na račun povečanja osebnih prejemkov. Niso pa porastla sredstva v skladu s porastom družbenega dohodka. Se manj so porastla sredstva na račun materialnih izdatkov, pač pa so se ponekod zaradi porasta osebnih izdatkov celo znižala, tako da šole razpolagajo z relativno manjšimi sredstvi kot v preteklem letu. Prav tako se vedno več razkorak med osebnimi in materialnimi izdatki. Osebnih izdatki so se v zadnjem času sicer nekoliko dvignili na osnovi zveznih in republiških predpisov, čeprav so še vedno zelo zaostali za osebnimi

prejemki v gospodarstvu in v zadnjem času tudi v primerjavi z drugimi javnimi službami. Materialni izdatki šol za modernizacijo pouka, uvajanje sodobnih metod in oblik pouka itd. pa sploh niso kazali tendence porasta, čeprav bi z uvajanjem šolske reforme bil to normalen in pozitiven pojav.

Sedaj smo prišli v tisto obdobje, ko moramo narediti odločne korake za razvoj in napredek šolstva. Ugotovitev, da naše šolstvo vidno zaostaja za razvojem gospodarstva, so vsekakor realne, istočasno nam pa narekujejo, da bo treba vložiti velike napore za njegov napredek, če želimo, da bomo usposabljali kadre za moderno industrijo in sodobne upravitelje, ki jih zahteva naš družbeni gospodarski razvoj.

ADMINISTRATIVNO VMESAVANJE V UPRAVLJANJE VZGOJNO-IZOBAŽEVALNIH ZAVODOV ŠKODUJE

Temeljni Zakon o financiranju šolstva nam je že prinesel nekatere pozitivne rezultate, pa čeprav so za enkrat še skromni. Ti rezultati se kažejo v tem, da so šole samostojno razpolagale vsaj s tistimi materialnimi sredstvi, ki so jih dobile. Pozitivna stran tega je v tem, da so šole za ta sredstva nabavljale tisto, kar so smatrale za najbolj potrebno, in si s tem marsikje vsaj skromno izboljšale osnovno dejavnost. Pred tem so šole težko prišle do tistega, kar so nujno rabile, pa čeprav so morda v okviru celotnega proračuna prihranile toliko sredstev, da bi si najnujnejše nabavile, ker jim je administrativni aparat to enostavno preprečil. Kljub temu pa sedaj še težko govorimo o nekem samostojnem gospodarjenju s sredstvi, ker so le-ta minimalna in za točno vnaprej določene potrebe. Miselnost nekaterih referentov oziroma finančnikov, da je zaradi majhnih sredstev še vedno bolje, če oni odobravajo posameznim šolam, kar rabijo oziroma, kaj lahko nabavijo, je v popolnem nasprotju z našim družbenim razvojem in s samim zakonom. Smatramo, da tam, kjer se take tendence še pojavljajo, morajo upravni odbori skladov izreči odločno besedo in voditi samostojno politiko, ki bo v skladu z Zakonom o financiranju šolstva. Proračunska sredstva, ki so jih ObLO odobrili za tekoče leto, šole ne bodo v celoti

(Dalje na 2. strani)

EKONOMSKA OSAMOSVOJITEV ŠOL

Iz razprave tov. Vladka Majhna

Dejstvo je, je dejal tovariš Majhna, da je novi sistem financiranja šolstva posledica koncepta, s katerim hočemo vse družbene službe postaviti v nov položaj, in sicer tako, da bodo postale samostojne, kot samostojno opravljajo svoje naloge v družbi. Če izhajamo iz tega koncepta, kaj pomeni zakon o financiranju šolstva? Treba je poznati vsebino zakona in se zavedati, kakšno borbo morajo voditi prosvetni delavci in kakšne možnosti jim ta zakon daje.

Zakon o financiranju šolstva ima dva namena: prvi je ta, da začnemo na ekonomski način izračunavati, koliko sredstev potrebuje ta družbena služba, koliko mora naša družba iz nacionalnega dohodka izdvojiti sredstev za izobraževanje. Osnovni namen je torej, da dohodek ustanovam, ki to izobraževanje opravljajo, tisti dohodek, ki ga je družba doslej dajala po proračunskih merilih, sprostimo in preidemo na ekonomsko merilo. Če zdaj to obrnemo na občino, lahko rečemo, da občina išče z raznimi instrumenti, koliko taka dejavnost stane. Računali smo, da ta sredstva ne bodo izražena v absolutnih vsotah, temveč v odstotkih. Kaj pomeni to? Kot pravi zakon, bodo sredstva, izražena v odstotkih, naraščala, kolikor se bo nacionalni dohodek dvignil. Le tak odstotek nam jamči, da bodo prihodnje leto sredstva toliko večja, kolikor se bo nacionalni dohodek povečal. To je prva stvar, s katero se moramo trenutno ukvarjati: da se vsi ti viri, ki prihajajo v družbene sklade za šolstvo, najprej določijo v odstotkih na nacionalni dohodek, ne pa v absolutnih vsotah. Lani so skladi začeli pozno delovati in šole so postavljale absolutne zneske. Tam, kjer so postavili zahtevo v odstotkih, ni posebnih problemov, kjer pa so nastopili s proračunskimi merili, so pa v zvezi s skladi nastale težave.

Druga tendenca, ki jo zasledujemo z zakonom o financiranju šolstva, pa je v primerjavi z družbenimi in gospodarskimi organizacijami. Vsaka šola bi morala v bodoče kot ekonomska enota vsak po svojem mestu v komuni, v šoli, ne pa po tem, kar bo dala zveza. Vse zastarele instrumente moramo pozabiti in začeti z novimi. Tako imamo v naših gospodarskih organizacijah že plačevanje po učinku in tu je treba iskati novih poti. Kaj pa je naš učinek? Nič drugega kot učencevo znanje. Ni važno, ko

lika ima neka šola kabinetov. Stvar se mora izražati na učencu. Poiskati moramo taka merila, da bo prosvetni delavec stimuliran za to, da bo otrokom posredoval čimveč. Dejansko bi ga plačevali po tem, koliko učnega programa je spravil v otroško glavo.

Tu pa se začnemo težave. Nimamo namreč instrumentov za ocenjevanje. Če bomo hoteli objektivno meriti, moramo začeti z novimi merili. Nemogoče je ostati pri tem, da bi nekoga štutila uradniška skupina, zraven pa morda še nadzornikova ocena. Ako hočemo ocenjevati objektivno, moramo imeti znanstvena merila. Če teh nimamo, so ocene lahko dokaj različne. Osebnih dohodek prosvetnega kadra pa se mora računati po znanju učencev. Komunja je tista, ki osebni dohodek izravna in ki naj tudi reče, kolikšen naj bo dohodek za ustvarjeno znanje. Komunja lahko reče, naj bodo dohodki prosvetnih delavcev takšni in takšni — pač v primerjavi z ostalimi osebnimi dohodki. Predvsem je treba upoštevati znanje učencev, vse drugo je iskanje stranski vrat. Tudi v industriji se ne vprašujejo, kakšni so pogoji dela, koliko se kdo pripravlja in podobno, temveč — tu je izdelek, ki ga plačamo. Prav tako tudi ne bi vztrajali pri delovni obveznosti. Dajmo na razpolago, koliko hoče kdo zaslužiti. Seveda ne smemo dopustiti, da bi šli preko maksimuma produktivnosti. Sicer pa lahko vse te stvari uredi pogodba pedagoga s šolo. S tem si pedagog sam določi svoj delovni obseg. Začeti moramo z elementi, ki so možni, z elementi, ki so vsaj jasni, te sprejmimo, pa bo proces stekel. Točkovanja tam, kjer bo šolsko delo doseglo svoj učinek. Ta pa je v tem, kakšne učence bo šola dajala.

Na koncu bi še dejal, je nadaljeval tovariš Majhna, da so ti problemi, če jih gledamo v naši republiki, precej težavni, da je

nastopila določena dezorientacija. Naš tisk je dokaz, da bi morali nekatere družbene probleme razčistiti. Vse preveč gledamo nazaj. Vzemite nekatere članke — človeku je nerodno, ker so v direktnem nasprotju s tistim, kar hočemo. Treba je videti probleme tam, kjer so. Z nekaterimi družbenimi stremeljenji bi se morali naši prosvetni delavci bolj spoprijeti.

Jasno se nam kaže potreba, da bo treba poglobiti znanstveno pedagoške službe. Individualni prijemi bodo morali prenehati, postaviti moramo družbena merila. Vrsto pedagoških vprašanj bo treba znanstveno rešiti, ne pa tako vulgarno in statistično, kot se to zdaj dogaja. Na vzgojne probleme bomo morali gledati s sodobne znanstvene plati, je zaključil tovariš Majhna.

»Naš rudnik«, linorez, delo Emila Sušnika, učenca 7. raz. Osnovne šole Toneta Okrogarja v Zagorju.

I. republiška razstava otroških likovnih del je od 6. t. m. odprta v Moderni galeriji v Ljubljani. Razstavljenih je okoli 400 slik, ki so jih že prej izbrali na okrajnih in občinskih razstavah. »Otroci nam v njih prepričljivo pripovedujejo o svojem svetu, njihov izraz je pristen, edina zakonitost, ki jih je vodila, je bila resnica, ki živi v njihovih srcih in domišljiji.« je v otvoritvenem govoru povedal tovariš Vladko Majhna, predsednik Republiškega odbora Jugoslovanskih pionirskih iger.

Razstavo je v okviru Jugoslovanskih pionirskih iger in v počastitev 20. obletnice revolucije pripravila Zveza prijateljev mladine Slovenije in Društvo likovnih pedagogov.

IV. KONGRES ZVEZE DRUŠTEV ARHIVARJEV

Po sklepu Zveze društev arhivarjev FLRJ je pripadala naloga, da organizira IV. zvezni kongres arhivarjev slovenskemu arhivskemu društvu. Kongres, ki se ga udeležilo 210 arhivarjev iz vseh delov Jugoslavije, je bil na Bledu od 28. do vključno 30. septembra. V imenu Zveze ga je otvoril predsednik Edib Hasanagić in pozdravil navzoče predstavnike oblasti in znanstvenih ustanov oziroma društev. Po otvoritvi je udeležence kongresa pozdravil v imenu Izvršnega sveta LS LRS in v imenu Sveta za znanost LRS dr. Joža Vilfan, v imenu OLO Kranj podpredsednik tov. Johan Bertonec, v imenu Zveze zgodovinskih društev Jugoslavije tajnik tov. Djordje Grubač in v imenu Društva muzealcev Slovenije tov. Milan Brezovar. Kongresu so prisostvovali še predstavniki Sveta za kulturo in prosveto LR Makedonije tov. Trajan Bavtirovski, zastopnik SAZU — glavni tajnik univ. prof. dr. Milko Kos in zastopnik Zgodovinskega društva za Slovenijo docent dr. Vasilij Melik.

Delovni program kongresa je bil posvečen 20-letnici vstaje jugoslovanskih narodov. V slavnostnem referatu, ki je bil na programu 28. septembra, je major Miloš Krstić podal pregled dokumentarnega gradiva za zgodovino narodnoosvobodilne borbe. Naslednjega dne so referenti obravnavali fonde socialistične Jugoslavije. Radmila Mirčić iz Državnega arhiva FLRJ je referirala o fondih zveznega pomena, kolektiv Državnega arhiva LR Hrvatske v Zagrebu o fondih republiškega pomena, Jože Zontar iz Državnega arhiva LR Slovenije pa o fondih lokalnega pomena torej o arhivskem gradivu, ki nastaja pri okrajnih in občinskih ljudskih odborih. Referenti so se dotaknili predvsem vprašanja ohranjenosti, uredjenosti in evidenc arhivskega gradiva in problema škartiranja. Emil Vojnović iz Državnega arhiva v Sobotici je prispeval referat o gospodarskih arhivih v Jugoslaviji. Program kongresa je bil torej v celoti posvečen problemom, ki jih stavlja pred arhivarje delo na najnovejšem arhivskem gradivu.

Društvo arhivarjev LR Slovenije je s pomočjo arhivskih ustanov dopolnilo delovni program kongresa z zanimivimi razstavami. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem je priredil razstavo »V luto vstaje v Sloveniji 1941«; na 15 panojih so bili s fotokopijami dokumentov in fotografijami prikazani dogodki in delo KPS med 25. marcem in 6. aprilom 1941, napad na Jugoslavijo in okupacija Slovenije, razkosanje Slovenije in prvi okupacijski ukrepi, zapiranje in izseljevanje Slovencev, ustanovitev Osvobodilne fronte, delovanje partizanskih čet in bataljonov v l. 1941, razraščanje Osvobodilne fronte v ljudsko oblast, množične plebiscitne akcije 1941/42, tisk in propaganda, okupatorjevo nasilje in decembra vstaja na Gorenškem 1941. Državni arhiv LR Slovenije je prikazal publicistično dejavnost arhivskih ustanov in društev, ki so doslej objavila preko 100 del, bodisi publikacije arhivskega gradiva bodisi monografije na osnovi arhivskih dokumentov, ali pa razprave in članke v strokovnem glasilu Zveze »Arhivistu« oziroma v strokovnih časopisih repu-

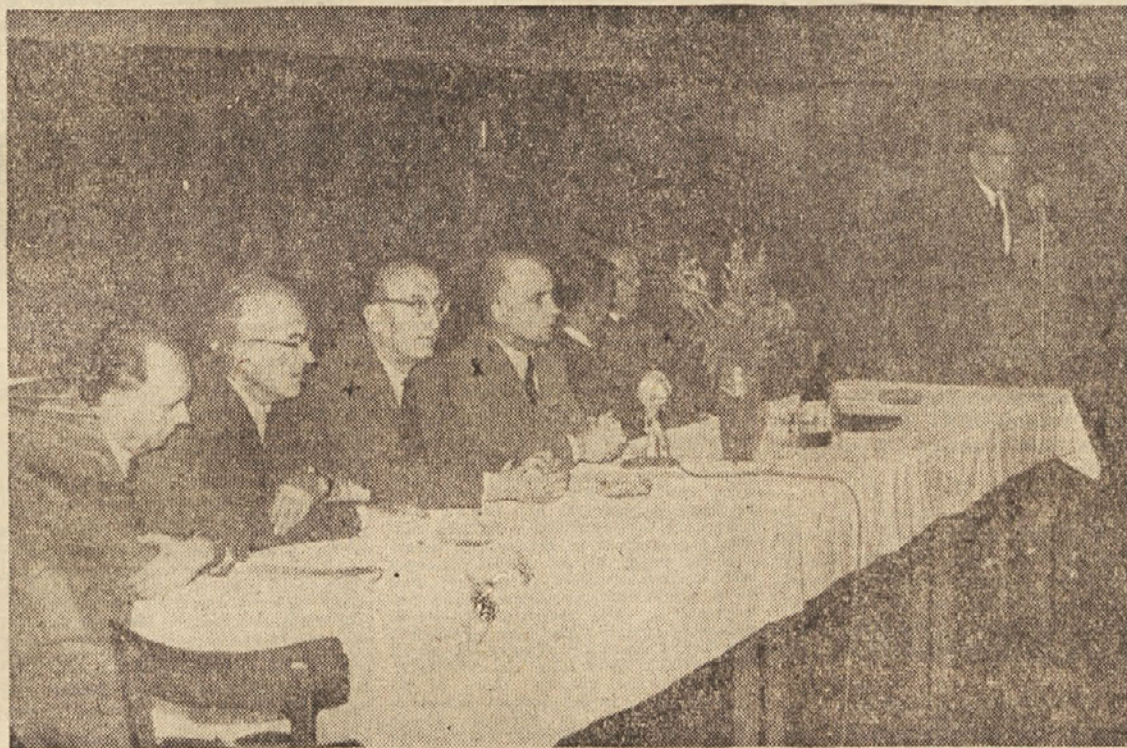
bliških društev ali ustanov. Zelo zanimiva je bila tudi razstava arhivskih tehničnih pripomočkov v režiji mariborske tovarne Primat. V razgovoru med zastopnikom podjetja in direktorji arhivskih ustanov so bile podane koristne pobude za izboljšanje arhivske opreme pri nas. V Piranu je tamošnja arhivarka pripravila razstavo »Piran skozi stoletja«; opozorila je na najvažnejše momente v zgodovini tega znamenitega mesta v Slovenskem Primorju in hkrati predočila tudi preostri in pomembnost gradiva, ki ga hrani piranski arhiv.

Slovensko arhivsko društvo je za udeležence kongresa priredilo več ekskurzij v želji, da bi gostom iz bratskih republik pokazalo pokrajinske lepote ter zgo-

dovinske in kulturne znamenitosti Slovenije. Udeleženci ekskurzij so spoznali Pokljuko in Vintgar, Vrbo, Begunje, Drago in Kropo, kjer je bil nastop bohinske folklorne skupine, ter na dvodnevni ekskurziji Vrščič, Log pod Mangrtom, Novo Gorico, Ljupico, Socerb, Portorož, Piran, Koper ter Postojnsko jamo oziroma Predjamski grad.

Kongres je tako v strokovnem kot tudi družabnem oziru popolnoma uspel. Z referati in medsebojno izmenjavo mnenj so bili razčiščeni nekateri zelo pereči problemi arhivske službe, navezani pa tudi dragoceni medsebojni stiki med arhivskimi ustanovami in njihovimi uslužbenci.

M. S.

Podpredsednik Izvršnega sveta LRS dr. Joža Vilfan pozdravlja IV. kongres Zveze društev arhivarjev FLRJ; v delovnem predsedstvu kongresa sta bila tudi predsednik Zveze Edib Hasanagić (X) in tajnik Zveze zgodovinskih društev Jugoslavije Djordje Grubač (+)

IZREDNO NAPREDOVANJE

Hkrati s pravilnikom o ocenjevanju prosvetnih delavcev je bilo uvedeno tudi izredno napredovanje. Doslej je spodbudna uredba merila samo v prihodnost, letos pa je nekoliko spremenjena prvič prišla že tudi do praktične veljave. Pri tem pa se je tu in tam pokazalo, da je marsikaj v njej manj spodbudno, kot se je zdelo na prvi pogled. Tako je že določilo o potrebnem delovnem stažu — sedem službenih let pri oceni »se odlikuje« in pet pri oceni »se posebno odlikuje«. Kriterij se mi ne zdi posebno prikladen, ker očitno zapostavlja začetnike. (Kar nehoti me spomni na marsikje še zmeraj veljavno načelo, da začetnik sploh ne more dobiti najvišjih ocen.) Kaj je treba tu šteti službena leta? Če je nekdo tri leta zaporedoma pridno delal in se odlikoval, gotovo prav tako zasluži napredovanje kot tisti, ki ima ob enakih ocenah recimo eno službeno leto več, to je sedem namesto šest. Saj danes tudi že pripravnik predčasno redno prevedejo celo po dveh službenih letih, če napravi strokovni izpit!

Najočitneje se je pokazal tak nesmiselni kriterij, ko so na višem mestu zavrnil predlog za izredno napredovanje, čeprav so bili pogoji glede ocen in števila službenih let izpolnjeni, le da je med slednjimi bilo nekaj let honorarne zaposlitve. Med ocenama »se odlikuje« in »se posebno odlikuje« je seveda razloček in to marsikdaj prav velik, zato je gotovo dobro ločiti. Toda tega ne bi smeli z neenakopravnim določilom o stažu, temveč morda tako, da bi prvih ocen moralo biti za izredno napredovanje več kot drugih. Edino tak način bi bil za vse pravičen in spodbuden.

Druga pomanjkljivost pravilnika je ta, da predvideva samo možnost treh enakih zaporednih ocen. V praksi pa tako seveda marsikdaj ni in je tolačenje po črki lahko zelo krivično. Primer: učitelj je dobil prvo leto novega ocenjevanja »se odlikuje«, nato pa dve leti »se posebno odlikuje«. Prevesti ga nočejo, ker nima treh najvišjih ocen oziroma ima šele šest let službe. Toda tak formalizem ni v duhu uredbe, ki na splošno dopušča napredovanje s 1. jan. 1961 celo že ob samo dveh ocenah (ena se avtomatično šteje za nazaj), samo da ni uslužbenec oškodovan. Ne glede na to, da bi dve najvišji oceni lahko odtehtali eno formalno nižjo, je treba pristaviti, da je tudi ta bila dejansko tedaj najvišja, ker ocene »se posebno odlikuje« prvo leto na vsem obširnem področju sploh niso dali nikomur.

Primer kaže, da kakih nesporodnih odločitev lahko prihaja pri formalističnem tolma-

Pouk matematike v obvezni šoli III. del

Kot nadaljevanje obravnavanja metodskih problemov na področju pouka matematike v obvezni šoli je izšel pri Državni založbi Slovenije III. zvezek omenjenega dela. V njem seznanja avtor J. Zabkar učno osebo s perečimi vprašanji in metodskimi prijemmi pri obravnavanju računskih operacij na osnovni šoli. Poseben poudarek je na gradivu, ki ga uvaja učni načrt reformirane osnovne šole, tako na elementarni kot na višji stopnji. Učitelju bo priročni in veliko pomoč pri iskanju uspešnih oblik dela v razredu zlasti tam, kjer še nimamo ustreznih učbenikov. Priročniku so priključene tudi tabele kvadratov, kubov in korenov, ki jih potrebuje učitelj pri obravnavanju tet operacij v 7. in 8. razredu. Tabele so nastanjene tudi v posebnih zvezkih, ki jih bodo rabili učenci pri računanju, dokler ne bo to vprašanje na drug način rešeno.

Drago Vončina

DELO PEDAGOŠKE SEKCIJE na kongresu Zveze slavističnih društev

Solska reforma, ki je zajela vse stopnje šol od osemletne osnovne do univerze, ter težnja, da vskladimo šolo z družbenim napredkom in življenjem, je dala poseben poudarek delu pedagoške sekcije. ZSD je organizirala pedagoška predavanja s sodelovanjem Zveznega zavoda za napredek šolstva v Beogradu.

Referati so obravnavali tri glavne probleme:

1. Izkušnje in predlogi ob šolski reformi in novih učnih načrtih;
2. Nove metode dela in problemi pri jezikovnem pouku in pouku materinščine v gimnaziji;
3. Učbeniki in učila.

Stanko Dvoržak iz Zagreba je ob značilnosti novega učnega načrta za gimnazije, ki poudarja umetniško vrednotenje književnih

del hkrati z obravnavo jezika ter daje večji pomen ustnemu in pisnemu izražanju učencev, predlagal, da je treba reformirati študij književnosti in jezika na naših fakultetah z uvedbo novih kolegijev in seminarjev za stilistiko in kulturo govora.

Tudi Stane Mihelič iz Ljubljane je v referatu o usposabljanju diplomantov slavistov za pedagoško delo predlagal korenite reforme v fakultetnem študiju, tako: obvezno dva semestra psihologije ter staž in mentorstvo pred praktičnim pedagoškim izpitom.

Na plenarnem zasedanju je Jože Sifrer z Jesenic v referatu O seminarjskih metodah dela pri pouku materinščine v gimnaziji in novih nalogah slavista z uvedbo diplomskih nalog ugotavljal, da je v sodobnem življenju pouk materinščine sicer izgubil privilegirani značaj, ima pa velik vpliv na bodoči estetski in etični profil izobražujočega se človeka. V delu naših slavistov je premalo novih metod dela, pouk je še večkrat verbalističen. Slavist naj svoj predmet zavestno približa učencem, pouk naj bo bolj življenjski in zanimiv, bolj sodoben kot historični, problemski in miselno dovolj zaposlujoč. S seminarjskim delom naj slavist pripravlja na delovne metode pri diplomski nalogi. Skrb za jezikovno izražanje naj ne bi bila zgolj skrb slavista, ampak vsega razrednega učiteljskega zbora. Zaključni izpit naj obsega tudi materinščino ali vsaj jezikovni del tega predmeta.

Danilo Sikimić iz Sarajeva je ob analizi stanja na strokovnih šolah predlagal, naj se da materinščini na strokovnih šolah enako mesto kot strokovnim predmetom.

Dr. Miroslav Babović iz Beograda je poročal o položaju ruščine v naših šolah, ki naj ima po pravih sekretariata za prosveto in kulturo zveznega izvršnega sveta z angleščino kot jezikoma izrazito svetovnega značaja prednost pred francoskim in nemškim jezikom.

Osnove novega učnega načrta o jezikovnem pouku v osemletni osnovni šoli, ki zahteva, da se osvobodijo otrokovo izražanje, pa se je lotil Stjepko Težak iz Zagreba in nakazoval načine, kako sprostiti učenca, da bo v šoli spregovoril s prav tako lahkoto kot pri igri.

O pouku slovnice, o vlogi pouka materinskega jezika ter o formalizmu in dogmatizmu pri slovnici pouku so govorili Milojko Minović iz Sarajeva, dr. Srećan Živković iz Zagreba in Đorđe Rašović iz Titograda.

Tvrtko Čubelić iz Zagreba je v referatu Metodika jezikovnega pouka in književnosti kot sodobno in avtonomno učno področje ugotavljal, da sta pri poučevanju jezika in književnosti zavzeli naj-

večji obseg literarna zgodovina in normativna deskriptivna slovnica, ob strani pa so ostali estetika, sociologija, psihologija ustvarjanja, metodika in obravnava književnih del, do najnovejšega časa tudi stilistika. Ločitev jezikovnega pouka od obravnave književnosti onemogoča globljo analizo dela; nujno je, da delo obravnavamo kot celoto.

V referatu Pomen diktaje in akcentuacije za poučevanje književnosti je Djordže Zivanović iz Beograda dejal, da učitelj, ki ne pozna osnovnih zakonov pravorečja, ne more učencem v pravi luči prikazati umetniške vrednosti literarnega dela. Učitelj mora občutiti umetniško kvaliteto besedila in to prenesti na dijake. Učiteljeva razlaga zlasti pabravne mora ustrezati umetniškimi posebnostim dela.

Dzboraze Bajić iz Novega Sada je poudaril, da je uvajanje v književnost neoligijevno povezano z obravnavo teksta. Je dobro poznavanje literarnega dela in njegova vsestranska obravnava vodi k literarnoteoretičnim in literarnoteoretičnim obravnavam. Učitelj književnosti, ki je posrečnik med literarnim delom in bralecem, ima zaveznico nalogo: biti mora dobro poukovan, naučen, občutiti in doživljati mora delo, znati mora dati dijake po določeni premisljenem načrtu in z učinkovito usmerjeno besedo.

O pomenu obravnavanja ljudske pesni v srednjih šolah je govoril Vukoman Djaković iz Beograda. Zaveznik se je za ponovno uvedbo ljudske slovnice v prvi razred gimnazije, saj prav z ljudsko poezijo vseh bratskih narodov predemo republiško omejenost.

Marija Jamar iz Ljubljane je ugotovila, da obravnavamo v osnovni šoli predvsem dela mladinskih pisateljev, na pedagoških akademijah, učiteljskih in vzgojiteljskih šolah pa moramo dijakom posredovati idejni, družbeni, zgodovinski in estetski razvoj mladinske književnosti, literature o tem pa skoraj nimamo. Nakazala je idejni razvoj slovenske mladinske književnosti. Ob skopi analizi posameznih obdobij od soških in poučno-nabožnih knjig mimo borbene Levstikove mladinske književnosti in psihološke analize Cankarjevega otroka do otroka borca za lepši svet v sodobni književnosti je zaključila, da je mladinska književnost še bolj kot druga književnost podobna življenja v določeni dobi, v kateri se bje boj med silami napredka in silami mrčnjastva.

Geza Kikić je v referatu O čitankah in priročnikih nakazal, da morajo sodobna berila vsebovati predvsem sodobne literarne tekste, tekste iz narodnoosvobodilne vojne ter iz naše sodobne in kulturne problematike. Motivsko in tematsko ustrezna likovna in oprema naj bo res umetniška. Za učitelje so potrebni posebni priročniki z metodskimi napotki.

Možnosti, ki jih dajejo slavisti avdiovizualna sredstva, da prestavi dijake v drugo sredino, drug čas, da ustvari atmosfero za analizo dela, da jim približa živo pesnikovo oziroma pisateljevo besedo, je praktično prikazal Hrvoje Jurčić iz Zagreba.

Izjava predsednika dr. Bratka Krefta ob zaključku slavističnega kongresa, da je znanost, zapra med stene univerze in fakultet, mrtva, če je praktiki na srednjih šolah in osemletkah ne prenesejo med dijake in tako v življenje, ter velika udeležba pri predavanjih je dokaz, da je samostojno in pogljobno delo pedagoške sekcije potrebno in zaželeno, če hočemo vskladiti pouk s sodobni mi doganji v znanosti in hkrati prilagajati družbenemu razvoju.

M. J.

Visoka šola za politične vede

Pred dnevi so v Ljubljani slovesno odprli visoko šolo za politične vede, najvišjo ustanovo v sistemu znanstvenega marksističnega izobraževanja v Sloveniji. V prisotnosti visokih političnih predstavnikov je govoril predsednik začasnega sveta visoke šole za politične vede France Perovšek in med drugim dejal: »Visoka šola za politične vede izpolnjuje vrzel v sistemu našega šolstva, saj omogoča sistematično poučevanje in pedagoško delo na področju, ki je za nadaljnji družbeni razvoj pri nas čedalje bolj pomembno. Proučevanje političnih ved na visokošolski ravni je namreč v naših razmerah že davno postalo družbena nujna. Veda, ki proučuje zakonitosti družbenega razvoja, ki je dolžna v skladu z doseženo stopnjo razvoja proizvajalnih sil in predvidevanjem njihovega nadaljnjega razvoja preprečevati subjektivistična tolačenja teh zakonitosti ter odprati pot novim spoznanjem o družbenem razvoju, dobiva sedaj v našem visokoškolskem sistemu z ustanovitvijo te šole ustrezno mesto.

Dobili so nova stanovanja

Učiteljski zbor sindikalne podružnice na II. osn. šoli Pinka Tomažiča v Koprju se je sestel 26. septembra in si med drugim postavil delovni program. Najvažnejše naloge kolektiva bodo: vsi člani bodo obiskovali politično šolo za prosvetne delavce; da bi izboljšali pouk na šoli, bomo uvedli nove krožke. Na šoli bodo izvedli delo tudi strokovni aktivni in pomagali učiteljem: jezikovni, prirodoslovni, tehnični in prometno-vzgojni.

Veseli nas, da so se začeli zanimati za vprašanje našega nagrajevanja tudi na občinskem odboru SZDL. Iz našega kolektiva smo izvolili komisijo, ki se bo povezala z odgovornimi činitelji, da bi nekako vskladili naše prejemke z onimi v drugih javnih službah. Vsi člani podružnice bodo do prihodnjega sestanka preštudirali (kolikor ga še niso) Zakon o finansiranju šolstva.

Nekateri člani našega kolektiva so se na omenjenem sestanku zahvalili, ker so dobili res udobna stanovanja. Poskrbeli bomo, da bodo vsi člani, ki stanovanja še nimajo, dobili primerna stanovanja.

Naša velika skrb v koprski občini je, da dobimo čimprej nove šolske prostore. Zato apeliramo tudi na starše naših otrok, da pomagajo pri tem na zbirih volivcev in na sestankih SZDL.

d—

Francoski prosvetni delavci v Sloveniji

Od 16. do 23. avgusta je prišlo v Slovenijo 30 francoskih prosvetnih delavcev, ki so se z dovoljenjem šolskega odbora in ravnateljice šole nastanili v šolski zgradbi v Polhovem Gradcu, od koder so delali izlete po okolici. Obisk je organiziral pod firmo DIASON (mednarodni klub, ki ima nalogo spoznavati svoje člane s kulturo, folkloro, običaji, navadami, zgodovino in zemljepisom vseh narodov in dežel, katero obiščejo) tov. Roger Ueber-schlag, šolski inšpektor (inspекteur Primaire) iz Wissembourga v severni Alzaciji. Udeleženci skupine teh prosvetnih delavcev so bili iz raznih krajev Francije (Paris, Dijon, Marignac, Reims, Tampon-La Reunion, Chambéry, La Rochette, Toulouse, Epemay itd. Ena tovarišica je bila iz Belgije, ena iz Švice. Zelo pestra, toda prijetna in disciplinirana družba, ki je napravila med predstavitvostvom v Polhovem Gradcu že po prvih dneh zelo ugoden vtis.

mačih filmov (Dolina miru, belokranjska folklor, kraški jastreb), episkopskih predvajanjih diapositivov in slik, daljših izletih (obisk narodnega in šolskega muzeja v Ljubljani, obisk Postojnske jame, kovačnice v Kropi, ogled Bleda) so v tako kratkem času spoznali precej lepote slovenske zemlje.

Z namenom boljšega medsebojnega spoznavanja so Francozi priredili domačinom lep kulturni večer s petjem francoskih narodnih pesmi, kjer so sodelovali prav vsi gosti. S številnimi barvastimi diapositivi pa so pokazali lepoto svoje domovine, morja in mest.

Ravnateljstvo šole si je veliko prizadevalo, da je gostom pripravilo čim udobnejše bivanje, Turistični dom pa je poskrbel za dobro prehrano, tako da so francoski tovariši odnesli iz kraja, iz katerega so se kar težko poslovili, najlepše vtise, ko so nadaljevali svojo pot v Crikvenico.

Ob odhodu je za prijaznimi gosti ostala v Polhovem Gradcu precejšnja praznina. Obljubili pa so, da pridejo čez dve leti zopet.

Drago Vončina

Šolski odbor osnovne šole Bele vode nad Šoštanjem bo v nedeljo 15. oktobra svečano predal svojemu namenu novo šolsko poslopje »Osnovno šolo Karla Destovnika-Kajuha«. Slovesnost bo združena s krajevno proslavo 20. obletnice vstaje in razvitjem pionirskega prapora. Vabimo vse tovariše in tovarišice, ki so nekdanji službovali v Belih vodah, da se s pridom. Prevoz bo vzpostavljen od železniške postaje Šoštanj do Grebenaška, in sicer od vlaka ob 9. uri. Vabljeni tudi vsi drugi! Vse podrobnosti daje pismeno šolski odbor osnovne šole Karla Destovnika-Kajuha, Bele vode.

Nekaj pripomb k opisnim ocenam

V minulem šolskem letu so imele nekatere poizkusne šole prvič opisno ocenjevanje. Ta naloga je doletela tudi vse razrednike a — oddelkov na II. osnovni šoli Izola.

K tem ocenam sem napisala nekaj pripomb in mnenj s stališča učitelja, ki poučuje na nižji stopnji osnovne šole z željo, da bi se na to temo oglasil še kdo, saj se o opisnih ocenah med šolniki in starši precej razpravlja.

Vsak eksperimentator je bil seznanjen, da bo moral pisati opisne ocene, nekako v začetku II. polletja. Zato smo bili na zadano nalogo le delno pripravljene. Večina nas pa si je zapiske o učencih vodila že od začetka šolskega leta, kajti naši razredi so dokaj številni, da si je po-drobnosti in zapažanja o učencih mogoče obdržati le spominsko. Zavod za napredek šolstva nam je poslal navodila razmeroma pozno — dasi izčrpna, obrazce pa smo dobili v roke zadnji trenutek.

***

Po mojem mišljenju naj se učitelju pusti pri opisnem ocenjevanju svoboda do neke mere. Vsekakor bi bilo nujno, da bi bilo ocenjevanje po nekem enotnem kriteriju za vso republiko. Učitelji naj bi dobili ustrezna izčrpana navodila (morda bi se organizirali ustrezni seminarji). Opisna ocena meri in izraža: koliko je učni predmet prispeval otrokovi izobrazbenosti, splošni življenjski spoznavni razvitosti: koliko je učni predmet realiziral svoje specifične naloge, ki jih ima v osnovni šoli, in koliko je učni predmet zadoštil neologam določene učne stopnje. Mislim pa, da je poleg navedenega glavni namen opisnega ocenjevanja tudi ta, da staršem in učencem pokaže, kje naj se otrok v prihodnje bolj poprime, da bo svoj uspeh izboljšal.

Vsekakor učitelj lažje bolj realno opiše učencev uspeh in vedenje z več stavki kot s skromno suhoparno številko, ki silno malo pove. Vemo tudi, da so nekateri starši pri spricvalih precej nekritični. Pogosto mislijo, da je lep zvezek že znak visokega strokovnega znanja ipd. Pri opisnem ocenjevanju mora zato učitelj otroke temeljito poznati, ne da bi z nepremišljenim pisanjem delali krivic. Pri takem ocenjevanju bo imel vsekakor lažje delo učitelj, ki uči iste učence več let.

Opisna ocena naj bi bila po mojem mnenju taka, da bi pokazala učenca kot individuum, ne pa šablona. Pri tem predvsem mislim, naj bi opisne ocene ne bile take, kot jih imajo nekatere hrvatske poizkusne šole: »Učenec snov obvlada dobro — srednje dobro — slabo, ima zanimanje — nima zanimanja...« in podobno.

tem učitelj ustrezno le podčrta. Tak način ocenjanja se mi zdi preveč tog in hladen. Otroci so živ material in kadar jih ocenjujemo, jih moramo videti pred seboj kot v ogledalu z dušo in telesom.

V opisnih ocenah, ki jih bodo dobili v roke starši in otroci, ne bo smela biti nepregledna vrsta strokovnih pedagoških izrazov in tujk, ker moramo računati na preproste ljudi. Vsekakor pa pri takem ocenjevanju ne bo smelo biti žaljivih in nepremišljenih stavkov. Škoda se mi zdi, da opisnih ocen že letos nismo dali v pogled staršem in otrokom, da bi videli, kako bi le-ti reagirali. Med ljudmi je namreč precej udomaćeno mnenje, da se bodo začeli zlati časi takrat, ko bo uvedeno opisno ocenjevanje. Tega se vesele predvsem manj prizadevni otroci in ambiciozni starši.

***

Ako poudarjamo, da so vsi predmeti enakovredni, naj bodo pri vseh številčne in opisne ocene. Pri končni oceni upoštevajmo učenceve splošne zmožnosti in uspehe, saj bi otroku s slabim poslušanjem, ali takemu, ki mu risanje ne gre od rok, pa je sicer prizadeven in bister, le naredili krivico, ako bi (ocenjevali) zapisali končni uspeh po aritmetičnem postopku.

Opisna ocena naj pove, v čem je učenec dober ali šibak, številčna ocena pa stopnjo doseženega znanja. Vsaj na začetku — dokler se ljudje na nov način ocenjevanja ne navadijo — naj bi bili zastopani obe ocen

Tudi splošna ocena naj bi ostala. Pri opisni oceni določene predmeta opišemo zapažanja, ki smo jih dobili, zlasti specifičnosti, ki jih nekateri predmeti vsebujejo. Splošna ocena pa je porabila od časa, ko sem začela delati po lastnem zbranim gradivu, pa do faze, ko je bilo spricvalo napisano, povprečno 1 uro in pol. Za 43 učencev torej pre-

sejšnje število ur. Ako pri tem upoštevamo, da mora biti ocenjevalec popolnoma skoncentriran, je treba že zdaj računati, da takih ocen učitelji ne bi mogli napisati že do 26. junija, če hočemo skrbno in premišljeno napisana spricčevala. Pri tem je treba upoštevati tudi tehnično stran pisave, saj bi morala biti na vsak način čitljiva. Vsekakor pa bi bili pri opisnem ocenjevanju žrtve učiteljske številne močnimi razredi.

***

Se majhna opomba k obrazcem. Oblika po mojem mnenju ustreza za oddelke od 3. razreda dalje, medtem ko so rubrike za 1. in 2. razred premajhne. Na eni strani se je črnilo razlivalo, čeprav sem pisala z dobrim polnilnim peresom. Naslov SPRICčevalo pa naj bo napisano samo z malimi ali pa samo z velikimi tiskanimi črkami.

D. Markovič

Se majhna opomba k obrazcem. Oblika po mojem mnenju ustreza za oddelke od 3. razreda dalje, medtem ko so rubrike za 1. in 2. razred premajhne. Na eni strani se je črnilo razlivalo, čeprav sem pisala z dobrim polnilnim peresom. Naslov SPRICčevalo pa naj bo napisano samo z malimi ali pa samo z velikimi tiskanimi črkami.

D. Markovič

Ob zaključku šolskega leta 1960/61 je opravil ustanovni občni zbor Samopomoči Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije pomembno delo. Učilnica v osnovni šoli Anžele Očepek na Trgu revolucije je bila povsem zasledena, prišli so učitelji in profesorji, pripadniki Samopomoči od vsega, da prisostvovali zadržiti prejšnjih dveh Samopomoči v enotno tovariško, socialno-humano ustanovo. Samopomoč bo odslej delala pod okriljem sindikata, zato ni bil slučaj, da je zboru prisostvoval tov. Geza Čuh, tajnik Republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije, ki je začel Samopomoč največ uspehov in nanizal tudi konkretnih predlogov, kako Samopomoč še dalje razširiti, tako da bi dosegla postala last vseh prosvetnih delavcev v Sloveniji. Zlasti naj bi bil odziv mlajše generacije čim krepkejši.

Dnevni red občnega zbora ni bil neobičajen, a je bil izredno bogat in pester. Predvsem je ugotovil, da je Samopomoč človekoljubna organizacija in težko si predstavljamo tovariša, ki bi stal ob strani. Toda zaradi črtno čustveno stran, ostaja dejstvo, da je današnja Samopomoč 58.000 dni, torej znesek, ki ga bo še tako točen računar na tako neobčut-

ljivo način s kakršnim koli drugačnim varčevanjem le težka dosegel. Sicer pa: Samopomoč meni, da je tovarištvu med prosvetnimi delavci vedno nekaj štele in bo štele tudi v bodoče.

Občni zbor je toplo pozdravil predsednik profesorske Samopomoči dr. Karel Prijatelj, zborovalci so sprejeli pravila Samopomoči, poslovnik o posmrtnem skladu in o dajanju brezobrestnih posojil; a posebnim priznanjem so se oddolžili tov. Rada Peterčelu, ki so našli v njem snavlaci skupne Samopomoči najboljšega prijatelja, saj je enotna Samopomoč našla s tem, da je prešla pod okrilje sindikata, svojo pravno osnovo. Samopomoč bo iskala obliko za še uspešnejše stike z vsemi 275 sindikalnimi podružnicami prosvetnih delavcev v Sloveniji, da bi bila mreža poverjenikov kolikor močnejša. Ob prenehanju članstva se denar vplačala vrne. Znesek 1000 din naj vplača član — ako ne gre drugače — v obrobkih, v dveh letih.

Samopomoč predstavlja danes močno organizacijo, ki ji je v prvi vrsti namen, pomagati hitro in brez cermenij svojemu tačas, ko je smrt v hiši, v drugi vrsti pa nudi članstvu še za življenja brezobrestno posojilo, kadar gre za boleznii ali za nakup nujnih gospodinskih potrebščin in podobnega.

Povsem jasno je, da se bo posmrtnina lahko še dalje dvignila ob istem prispevku, ako se bodo prosvetni delavci zavedali te skupnosti in pristopili.

Samopomoč vabi in kliče poverjenike! V vseh sindikalnih podružnicah. Poverjenik bo na sestankih svojih podružnic poročal o delovanju Samopomoči, vabil bo prosvetne delavce k močnejši sodelovanju. Sicer pa: centrala v Ljubljani, Gosposka ulica 3, bo rada nudila vsa potrebna pojasnila.

V. D.

Ustanovimo počitniški dom za prosvetne delavce

Pod tem naslovom smo čitali v PD od 27. septembra poziv prosvetnim delavcem, da si osnujejo svoj počitniški dom. K temu bi rad povedal tole:

Težko bi bilo koga prepričati, da ob obilici raznih počitniških domov ob naši jadranski obali prosvetnim delavcem tak dom ni potreben. Z njim se ponajveč vsako kolikojk pomembno podjetje ali ustanova. Svoj čas, ko se letovanje ob morju ni bilo tako množično, si ustvarili slovenski učitelji svoj počitniško kolonijo v Boliu na Braču in lep dom v Rogški Slatini. Danes ju ni več, pač pa zadenemo na počitniške domove Stanovskih tovarišev iz Srbije in Hrvaške. Slovenski učitelji in profesorji morajo trkati na dobro voljo in uvidenost izvenšolskih ustanov in podjetij, če se hočejo oddahnuti za nekaj dni od morja, ali pa so prepričani samim sebi.

Mislim, da ni potrebno, da bi obstajalo tako stanje še v bodoče. Saj nas je aktivnih in upokojenih najmanj 15.000. Takša armada se lahko nekaj postavi iz lastne moči, če že v tem primeru ne bi našli drugod primernega razumevanja.

Je pa še drug razlog, da si postavimo svoj počitniški dom. Kdor zasleduje dnevni tisk, bo našel v njem od časa do časa namige in stremjenja po združitvi počitniških domov pod enotno upravo, tako da bi posamezniki iz različnih družbenih srokov lahko izbirali letoviški kraj. Saj se res navidežuje kraja, če se vsako leto vračata tja. Do takega ožjega sodelovanja bo prejel ali sicer tudi prišlo. Ali naj u stojimo ob strani? Nujno bo, da prosvetni delavci pripravijo svoj delež takšne skupnosti počitniških domov.

Na vse to je mislila uprava Samopomoči Sindikata PZDS, ko je spemladti sestavljala nova pravila in ki jih je sprejel občni zbor 18. junija letos. Člen 2. pravi med drugim, da si je Samopomoč postavila za nalogo, da skrbi za letovanje članov in vodi brigo za zapuščene člane.

Luna bo kakor navadno prešla zopet vsi ekliptiki in zadnji krajec bo dne 2. oktobra ob 00,14, ko bo stala pred Dvojčkii. Maj bo dne 9. oktobra ob 19,13, in sicer pred ozvezdjem Devica. Prvi krajec bo 17. oktobra ob 5,35 pred ozvezdjem Kozorog. Polna Luna bo 23. oktobra ob 23,31 pred ozvezdjem Ovea. 31. oktobra bo zopet Zadnji krajec, in sicer ob 9,50 pred ozvezdjem Rak.

Jutri nam bo krasila Venera kot Danica, vendar se bo v oktobru že močno približala Soncu in na koncu meseca bo vzhajala le malo pred peto uro jutraj, njena svetlinost se bo zmanjšala na —3,4, oblika njene faze pa bo bolj podobna krogli. Zaradi bližine Sonca in zmanjšanja svetlinosti je podnevi tudi ne bomo mogli več videti. Zanimivo pa bo primerjati njeno svetlinost z zvezdami Orióna, ki bo tedaj stal na jutranjem vzhodnem nebu. V Oriónu svetli več zvezd prve velikosti.

Mars je tako blizu Sonca, da ga malo za njim za horizont in ga ne moremo opazovati.

Zato pa nam Jupiter še vedno krasí večerno nebo. Ker so noči že doolge in Sonce zgodaj zahaja, ga bomo v začetku gledali tja do 23. ure. Na koncu meseca pa bo ob 22. uri zahajal. Daljnogleda, ki imajo vsaj 10-kratno povečavo in so trdno postavljeni, že lepo pokažejo njegova satelite in vsak večer njihovo drugačno lego, kar je posebno lepo opazovati ali celo zabeleževati. Astronomska priloga Proteusa vam bo pri tem posebno dobro služila! Koliko zanimivosti je v tistih številkah, se lahko sami v svojo zabavo in korist prepričate.

Saturna boste dvajset minut prej izgubili z neba. Cetudi je še vedno blizu Jupitra, ga na večernem nebu ne boste istočasno z Jupitrom opazili.

beno mesto je imela na Raki pri Krškem, nato pa v Leskovcu, kjer jo je začela nemška okupacija. Njen moč, napredni učitelj in vnet tovalodec, je kmalu umrl, ji je zapustil hčerko Deso, s katero je zbežala pred Nemci v Ljubljano, ker ji je grozil zapor. Kot kontraktualna učiteljica je bila namesočena v Adlešičih v Beli krajini, kjer se je hitro in dobro uživala v okolico, otroke in ljudi in ima nanje še sedaj prave lepe spomine. Od tu je prišla v Polhov Gradec, kjer je delala zelo aktivno kot vnet pristis OF med vso vojno in po osvoboditvi. Sodelovala je pri ustanavljanju naše oblasti in društev (v narodnoosvobodilnem odboru, APZ, pionirski organizaciji, mitingih, proslavah in kasneje pri prosvetnih društvih, urejanju in sodelovanju pri ljudski knjiznici itd.

Ko ji je bila v septembru 1949 nalozena še dolžnost ravnateljice nižje gimnazije, je popolnoma izgubila čas za svoje privatno življenje. Poleg ravnateljskih poslov se sedaj ponuje slovensko in vodi literarno, pripovedno in dopisno udejstvovanje učencev. Levensko deluje v občinskem svetu Svobod, v KUD, kjer je režirala in vodila nešteto iger, prireditve in proslav. Od ustanovitve Preserneve družbe je občinski in vaški poverjenik in je v letih nabrala lepo število ustaljenih članov. Organizirala je večerno šolo za odrasle, katero je absolvovala precej pripravljenosti in je v njej poučevala slovenskino. Mnogo let je bila predsednik učiteljskega sindikata. Je še v upravnem odboru RK, v nadzornem odboru Partizan, v koordinacijskem odboru za letovanje itd.

Stalno si prizadeva, da bi se šola in učiteljstvo, kateremu je dober mentor, približala reformirani šoli v vseh mejah možnosti in pogojev. Učiteljstvu pomaga z nasveti in učencem, da razvijajo razne oblike dela s področja družbenega in kulturnega življenja, tehnične izobrazbe, delovne, zadržne, telesne vzgoje in zdravstvene prosvete. Stanovska tovariše vzpodbuja in jim daje vs moralno pomoč, da ima šola lepo urejeno delavnico za tehnični pouk, teniško za fotografski krozek, privravnog igrišče, negovan šolski vrt in park.

Na njeno pobudo je Zavod za spomniško varnost obnovil znameniti Neptunov vodnjak v Polhovem Gradcu in cerkev na Dvoru.

S tem pa niso še našteje vse njene dejavnosti. Vsi je poznajo kot dobro delavko, radi se obračajo k njej za nasvet in pomoč. Ona pa rada pomaga vsakemu ne glede na uro in delo. Zato pa je priljubljena in visoko spoštovana. Prejela je nešteto priznanj, pohval in nagrad in bila dvakrat odlikovana.

Zelimo ji srečno praznovanje njenih jubilejev.

M. R.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Učenci osemletke v Školji Loki so se lepo odzvali želji Kmetijskega posestva na Suhi za nabiranje krompirja na njihovih njivah. Prompirjeve površine je bilo okrog 20 ha; učenci so v lepem vremenu pobrali pridelek z njiv v svojem prostem času; pobiranje je trajalo vesele dni. Te krompirjeve akcije se je udeležilo preko 400 otrok. Vsekakor je to lepa pomoč kmetijskiemu posestvu, ki nima dovolj delovne sile.

Enotna Samopomoč prosvetnih delavcev ustanovljena

Upravni in nadzorni odbor Samopomoči Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev: Kocijančič Ivan, častni predsednik, Rismal Melhior, predsednik, dr. Prijatelj Karel, podpredsednik, Debeljak Vojteh, tajnik, Novak Jakob, blagajnik, Barle Nikolaj, član upravnega odbora, Černuš Janko, član upr. odbora, Kapaš France, član upr. odbora, Šušteršič Mara, članica upr. odb., Torkar Rado, član upr. odbora, Ambrožič Josip, predsednik nadzornega odbora, Gregorič Vinko, podpredsednik nadzornega odbora, Vrhovnik Franc, član nadz. odbora.

Lepo je človeku ob zavesti, ko gleda mlade ljudi, ki niso pozabili svojih učiteljev. Ko se je v imenih bližnjih prosvetnih delavcev, hvalil tovariš Ljubo Snuderl, je slavo, ki je poudarjal, da so sejalci tedaj poslali seme, bil več kot tehten. Kaj hočem s tem reči? Zdi se mi, da je v marsičem odvisno od učitelja, kako je vzgajal mladino, kako ji je vcepil hvaleznost do starejših in kako ji je posredoval vse tiste estetske vrednote, ki bi jih vsak mlad človek moral imeti in ki se kažejo tudi v takih dogodkih, kot je bil nedeljski.

Se eno vprašanje je, ki ga želimo tu načeti. Delavci neke tovarne, ki so v podjetju zaposleni deset let, prejmejo na svečani večerji ročne ure in kar je še več vredno — tisti večer preživijo skupaj, v zavesti, da so deset let že pripadniki podjetja; zavedajo se svojih pravic in dolžnosti. Toda ne samo to. Vedo, da kolektivni misli namre, da jim prizna njihovo vrednotno delo in jih zato tudi cenja. Kako je z našimi prosvetarji? Koliko občini bi lahko nasteli, ki so se kadarkoli spomnile in povabile upokojence na kratek prisrčen pomenek!

NEBO V OKTOBRU

V oktobru je razlika med pravim in srednjim Soncem tako narasla, da imamo polдне šole precej pomena, ki je šlo Sonce preko meridiana, in sicer je 1. oktobra razlika 10 min. 07 sek., dne 31. oktobra pa bo znašala 16 min. 19 sek. Sele meseca novembra se bo začela ta razlika zmanjševati. Zato posebno popoldne čutimo, kako se je dan skrajšal!

Kjer ste postavili kotomer na šolskem dvorišču ali na vrtu, boste našli tudi, kako zelo se je znižala tudi višina Sonca, ki se po 23. septembru začne bližati nebesnemu obratniku.

Luna bo kakor navadno prešla zopet vsi ekliptiki in zadnji krajec bo dne 2. oktobra ob 00,14, ko bo stala pred Dvojčkii. Maj bo dne 9. oktobra ob 19,13, in sicer pred ozvezdjem Devica. Prvi krajec bo 17. oktobra ob 5,35 pred ozvezdjem Kozorog. Polna Luna bo 23. oktobra ob 23,31 pred ozvezdjem Ovea. 31. oktobra bo zopet Zadnji krajec, in sicer ob 9,50 pred ozvezdjem Rak.

Jutri nam bo krasila Venera kot Danica, vendar se bo v oktobru že močno približala Soncu in na koncu meseca bo vzhajala le malo pred peto uro jutraj, njena svetlinost se bo zmanjšala na —3,4, oblika njene faze pa bo bolj podobna krogli. Zaradi bližine Sonca in zmanjšanja svetlinosti je podnevi tudi ne bomo mogli več videti. Zanimivo pa bo primerjati njeno svetlinost z zvezdami Orióna, ki bo tedaj stal na jutranjem vzhodnem nebu. V Oriónu svetli več zvezd prve velikosti.

Mars je tako blizu Sonca, da ga malo za njim za horizont in ga ne moremo opazovati.

Zato pa nam Jupiter še vedno krasí večerno nebo. Ker so noči že doolge in Sonce zgodaj zahaja, ga bomo v začetku gledali tja do 23. ure. Na koncu meseca pa bo ob 22. uri zahajal. Daljnogleda, ki imajo vsaj 10-kratno povečavo in so trdno postavljeni, že lepo pokažejo njegova satelite in vsak večer njihovo drugačno lego, kar je posebno lepo opazovati ali celo zabeleževati. Astronomska priloga Proteusa vam bo pri tem posebno dobro služila! Koliko zanimivosti je v tistih številkah, se lahko sami v svojo zabavo in korist prepričate.

Saturna boste dvajset minut prej izgubili z neba. Cetudi je še vedno blizu Jupitra, ga na večernem nebu ne boste istočasno z Jupitrom opazili.

Mladina se vedno zelo razveseli novice, da bo imela športni dan. Tudi ti mladi obrazi kažejo radost ob prvem letošnjem športnem dnevu: prizrešni so se napotili v okoliške hribe, ki prav zdaj jeseni kažejo vso svojo lepoto.

RJ

Ob 60-letnici Janka Knapiča

Kdo ne pozna na Spodnjem Posavju in tudi izven njega našega jubilara, ki je praznoval 1. oktobra 60-letnico svojega rojstva? Rodil se je v učiteljski družini na Vidmu pri Krškem, ki je samo v ožjem družinskem krogu dala 7 prosvetnih delavcev, v širšem krogu pa okrog 20.

Ko je dovršil učiteljske v Mariboru, je služboval na raznih osnovnih in bivših meščanskih šolah. Kot mlad učitelj je bil trn v peti takratnemu reakcionarnemu režimu, ki mu je ob vsaki priloiki močno nasprotoval. Tako so mu na primer že ob prvih volitvah odvzeli volilno pravico, ker so se bali, da bi s svojim vzgledom pridobil glasove za takratno socialistično stranko.

Kakor v šoli, kjer je vzevil mnogo mladine v napredne državljane, tako je bil močno razgiban izven šole. Njegovi stanovski tovariši so mu med drugim zaupali vodstvo takratne učiteljske organizacije brežiškega sreza, ki jo je vodil dolga leta in v kateri se je izkazal kot horden pristis in nosilec napredne ideje. Klerofašistični režim ga je večkrat preganjal.

Ob napadu fašistične Nemčije na Jugoslavijo leta 1941 ga najdemo med prostovoljci takratne jugoslovanske armade. Ko se je po razslu stare jugoslovanske vojske, ki je bil med nami in pomagal s svojimi izkušnjami pri družbeno političnem in kulturno prosvetnem delu na terenu. RJ

Jubilant Mira Kraker

V letošnjem šolskem letu doživljam Mira Kraker, ravnateljica osemletke v Polhovem Gradcu. Štiri jubileje in sicer: 1. oktobra 1961 ima 40-letnico šolskega dela in 20-letnico službovanja v Polhovem Gradcu, v septembru je potekalo 12 let, odkar ima vodstvo šole, v maju 1962 pa bo dopolnila 60 let starosti.

Pestra in pedagoško uspešna je njena življenjska pot. Rojena je bila v slovensko zavedni Ljubovi družini v Gorici, kjer je dovršila meščansko šolo- učiteljice pa v Ljubljani. Prvo službovala je v Brezicih, kjer je iz vodila v razne komisije in odbore, kot politični aktivist pa je s posebno vno mo propagalni zadržanost v širšem okolju. Zadržanost kot predmet je predaval tudi v zadržnih tečajih, ki jih je organizirala in prirejela Zadržna zveza.

Prosvetni delavci so mu poverili predsedstvo svojega sindikata, nekaj časa pa je vodil tudi sindikalni svet, v katerem je zastopal prosvetne delavce.

Razen naštetih funkcij smo ga našli pri delu povsod, kjer je bilo treba pomagati pri napredku ljudskih množic. V dijaškem domu je ustanovil prvo mladinsko delovno zadržo v republiku in njene člane tudi teoretično in praktično seznanjal s to obliko socialističnega gospodarstva. Razni mladinski in drugi festivali ljudske prosvete in kulture v Brezicah so bili prva povojna leta tesno povezani z njegovim sodelovanjem.

Ko je okrelval po hudi bolezni, ga zopet najdemo pri kulturno prosvetnem delu: v Posavskem muzeju mu je bila poverjena ustanovitev šolskega oddelka, nato pa je še nekaj časa poučeval kot predmetni učitelj v Bistrici ob Sotli in v Smarju pri Jelšan. Po upokojitvi je prevzel mesto sekretarja v podjetju »Vino-Brezice«.

SODOBEN NASLOV ŠOLSKE NALOGE

V brošuri Ideološko-politična vzgoja in izobraževanje na šolah, ki jo je izdal Zavod za prosvetno-pedagoško službo OLO Ljubljana, so na približno 130 straneh izšli naslovi šolskih nalog in govornih vaj iz vseh šol ljubljanskega okraja.

Ta seznam je nedvomno zanimiv in poučen. Ne ugaja mi pa način, na kateri je Zavod za prosvetno-pedagoško službo zbiral podatke. V anketnih listih, ki jih je pošiljal na šole, je zahteval razdelitev tem na politične, gospodarske in kulturne. Ta kategorizacija je gotovo mučila vršničarje, najbrž so zaradi nje tudi sramežljivo zamažali marsikako intimno temo, dasi ni morda nič manj vzgojna od političnih tem. Nekateri šole so to čutile in zato tudi drugače razdelile svoje naslove ali pa sploh opustile razdelitev. Kljub temu pa sem prepričan, da objavljeni seznam še kar verno kaže, kakšna so vzgojna prizadevanja na področju ustnega in pismenega izražanja.

Velika je razlika med naslovi izpred osvojitve in današnjimi. V stari šoli se je pisalo o letnih časih, domačih praznikih in podobno, take teme niso bile niti režijske niti politično sumljive. V današnji šoli pa se piše pretežno dnevno aktualne teme. Ne smemo pa misliti, da so ti stari šolski dajali same puste naslove za naloge, prav zaradi politične zapostavitvenosti so se tembolj oklepali otrok in so znali izbrati za naslove tudi tisto, kar so otroci res intenzivno doživljali. V seznamu v naši brošuri pa ne prevladujejo, kot bi pričakovali, teme iz življenja pionirjev in mladine, ampak teme, za katere bi lahko rekli, da so iz sveta odraslih. Pri tem je treba računati, da tudi vojno, ki smo jo mi osebno doživljali, pozna današnja mladina samo še iz pripovedovanja, uveljavitev v družbenem življenju pa jo še čaka.

Ob splošni progresivnosti tem da se kaže razlika v iznajdljivosti posameznih prosvetnih delav-

cev. Zanimive zaključke bomo lahko naredili, če primerjamo med seboj sorodne naslove:

Zrno na zrno pogača... Dinar potuje, Moj prvi zasluček.

8. marec — dan žena: Razžalil sem mamó, Sopek cvetja za mamico.

Afrika se prebujá: Umor Lumumbe, Zbiranje za alžirske otroke, Potovanje maršala Tita.

Moj kraj véčeraj, danes in jutri: Kaj je očka doživel v partizanih? Sprehod po Hrastniku, Akcija pionirjev zadržnikov, V senci nebotičnikov.

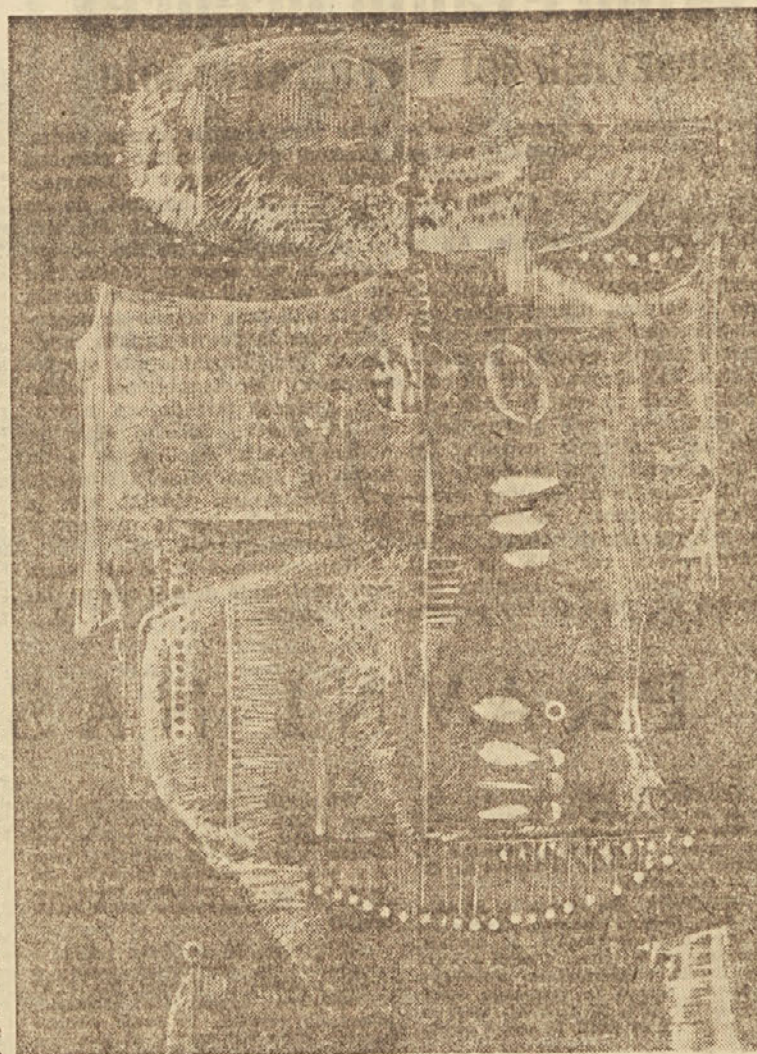
Ze na prvi pogled je vidno, da prvi naslovi merijo bolj naravnost na idejo, pri drugih pa je doživljaj postavljen pred idejo. Če vemo, da so vsi ti naslovi izbrani iz seznama osnovnošolskih nalog, bomo pomislili, da prvi naslovi kaj malo računajo z zmogljivostjo učencev, drugi pa upoštevajo njihov doživljajski in domišljijški svet. Pri prvih nalogah si bo otrok olajšal delo tako, da bo posnel učiteljeve misli ali misli iz časopisnega članka. Če pa bo hotel dobro napisati drugo nalogo, bo moral iti na sprehod, zadržno akcijo, opraviti intervju, segel bo tudi po podatke v knjigo, časopis, samo da ga bo bolj svobodno uporabil in ne le reproduciral. Pri idejni nalogi obstaja nevarnost, da bo nekako na silo zlepljena iz raznovrstnih stavkov; doživljajska naloga pa bo zaradi enotnosti doživljaja brez nepotrebnih besed in v svoji zgradbi mnogo trdnjša. Idejne naloge zavajajo v izbiranje takšnih misli, ki ugajajo učitelju, učijo otroke fraziranja — govorjenja brez lastnega prepričanja; doživljajske naloge pa vzgajajo v odkrito izpoved, a obdelava življenjska gmota vendar ne bo brez idejnosti.

Poseben problem predstavlja tudi širina naslovov. Širina idejnih naslovov namreč ni v skladu s tistimi tridesetimi ure, v katerih je treba šolsko nalogo napisati.

Pedagogi najbrž zato izbirajo tak široko naslove, da bo vsak učenec znal nekaj napisati. Kadar se držimo konkretnega doživljaja, se bo vedno našel v razredu učenec, ki bo rekel, da ne ve kaj pisati. Tukaj smo trčili na vprašanje, ali dati učencem en sam naslov ali več naslovov. Ob širokem naslovu lahko pričakujemo samo površno, stereotipno nalogo. Dopuslimo učencem več naslovov, ker pač nimajo vsi enakih doživetij. Naslov tudi ne moremo samo ex cathedra predpisovati, ampak je pri naslavljanju potrebna tudi iniciativa učencev.

Ne mislim, da se idejne naloge sploh ne dajo uspešno napisati. Vsi smo že brali prepričljive in zanimivo napisane članke na take teme. Mislim le, da je treba postopoma prehajati od doživljajskih nalog k idejnim in upoštevati razvojno stopnjo otrok in mladine. Zal moramo ugotoviti, da so v seznamu nalog ljubljanskega okraja osamljeni taki naslovi, ki to upoštevajo. Ne gre za neke idejne razlike med našimi pedagogi, ampak zgolj za metodične. Glede tega pa bi lahko gradili na izkušnjah naših starih metodikov (n. pr. Matije Lichtenwallnerja), ki so posebno visoko razvili metodiko prostega (doživljajskega) spisa.

F. Zagar

Se en spomin na mednarodno grafično razstavo v Ljubljani, ki je te dni zaprla svoje prostore: Lučinski Zbignev (Poljska) — Zbiževanje, 1961, bavni lesorez

NOVE KNJIGE

Van Loon — »Rembrandt«. Hendrick W. van Loon je umetnosti zgodovinar, zato nas ne preseneti, da se je lotil romansirane življenjske velikega holandskega slikarja Rembrandta. Sam je smatral, da je to delo najpomembnejši dosežek v njegovem literarnem opusu. Bil je potreben dolgoletni trud, da se je izoblikovalo tako kleno pisano in zgodovinsko utemeljeno delo, ki bralcu razkriva življenje enega največjih mojstrov palete, hkrati pa daje živo podobo nekdanjega življenja stare Holandije. Pisatelj je znal ujeti vse časovne in prostorske posebnosti in jih nevstijljivo vključiti v pripovedno zaokroženo biografijo. Van Loon piše v prvi osebi, v domiselnem uvodu se je postavil za Rembrandtovega sodobnika in zdravnika. Teden dni je v dobri meri prilagodil slog pripovedovanja, kar daje romanu svojevratno mikavnost. Pisatelj ne sledi Rembrandtovemu življenju od prvih korakov, predstavi ga v zrelih letih, bralec dobi nadrobno podobo o slikarjevem tragičnem življenju; pisatelj mu približa razgibani čas, ko je bila Holandska vozlišče najrazličnejših sprememb, vir umetniškega vrenja, sredi katerega pa je vseeno prežila enega največjih mojstrov umetnosti, pa tudi po sruču velikega človeka. Odkriti so ga morali šele po smrti... Van Loonov roman — ki je v enaki meri roman kot študija — zahteva, da bralec pozorno sledi dogajanju, ne morda zaradi težkega slogovnega priema, ampak zaradi obilnega gradiva, ki je zahtevalo pojasnilo v opombah. Pri nas se redkokdaj srečujemo s tovrstnimi biografskimi umetnikov, zato je tembolj razveseljavajoč pregled C. H. Jakopina. Zajetna knjiga je izšla v Levstikovem hramu. Avtorjevo besedo dopolnjuje 5 barvnih in 32 črno-belih reprodukcij, ki so tokrat zelo dobro uspele. Razkošna knjiga po pravici zasluži pozornost — hkrati pa lahko po tej plati budi smisel za slikarstvo.

TRI PUBLIKACIJE

Zavoda za prosvetno-pedagoško službo OLO Ljubljana

Vedno več se nabira gradiva, ki z najrazličnejših vidikov utemeljuje proces naše šolske reforme, analizira posamezne pojave v našem šolstvu in z novimi pogledi osvetljuje probleme vzgoje in izobraževanja mladine. Studije, referati, govori in članki so raztreseni po revijah in časnikih, zato se je lotil Zavod za prosvetno-pedagoško službo ljubljanskega okraja hvaljevredne naloge, vse to gradivo zbirati in ga posredovati prosvetnim delavcem, da jim bo služil pri njihovem vsakdanjem delu.

Tri knjige (v ciklostilu), ki jih imamo že pred seboj, pomenijo dober začetek te zamisli. »Ideološko-politična vzgoja in izobraževanje na šolah« prinaša najvažnejše določbe, ki pravno urejajo položaj našega šolstva. S citati opozarja dalje knjiga na najvažnejše gradivo o tem vprašanju: na Program in statut ZKJ, Temeljni zakon o šolstvu, Resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov, Zakon o financiranju šolstva, odlomke iz govora E. Kardelja, M. Popoviča, K. Cvetkovića, Vladka Majhna in drugih najuglednejših družbenih delavcev.

Kot je v uvodu omenjeno, hoče knjiga prikazati obseg, oblike in metode ideološko-političnega dela na šolah ljubljanskega okraja. Vendar je treba poudariti, da vsebina te kakor tudi ostalih treh knjig daleč presega problematiko zgolj ljubljanskega okraja, tako da se bodo s temi publikacijami lahko prav dobro okoriščali tudi prosvetni delavci drugod. Poleg omenjenega gradiva najdemo v tej knjigi še poglavja: Ideološko-politična vzgoja mladine in otrok (z naslovi šolskih nalog in govornih vaj je izpričano, kako je šolsko delo postalo pomemben vzgojni činitelj pri družbeno-politični vzgoji mladih državljanov). Svobodne aktivnosti in povezanost šole z okoljem (prikazuje razmah in pomemb-

nost svobodnih aktivnosti v vzgojnem procesu) in Ideološko-politično izpopolnjevanje prosvetnega kadra.

Na splošno lahko rečemo, da smo doslej o ideološko-političnem delu v šolah premalo pisali (v zvezi s konkretnimi vprašanji), da smo te probleme nekako prešli v zavesti, da je tu vse dobro. Vsekakor je tako, vendar je le potrebno postaviti trdne osnove, da se bo lahko v prihodnje razvijalo še uspešneje.

»Slovenska umetnost med NOB s posebnim pogledom na književnost 1941—1961« (napsala Vera Jager) pomeni — podobno kot prva, zgoraj omenjena knjiga — poskus kritičnega prikaza po revijah in zbornikih, muzejih in knjižnicah posredovati to snov učiteljem slovensčine in jim tako olajšati delo pri obravnavi tega obdobja. V uvodu kratko nakazuje tudi likovno in glasbeno snovanje med NOB, v glavnem pa se zadržuje na partizanski književnosti ter literarni zapuščini iz pregnanstva, ječ in taborišč. Posamezno so obdelane zvrsti književnosti kot poezija, proza, gledališče, dramatika in ljudska umetnost, posebej pa so nato podani še najzanimivejši književniki tega obdobja.

Vrednost knjige je, poleg tega, da prinaša v strnjeni obliki prikaz naše partizanske umetnosti, v tem, da najdemo v nji dosti doslej manj znanih podrobnosti o življenju in delu piscev ter kritičnih pripomb raznih av-

torjev o njihovem delu. Studija seveda ni dognana. Bo pa koristno služila učiteljem pri obravnavi tega obdobja v naši umetnosti — zlasti v letošnjem letu, ki je posvečeno 20-letnici vstaje.

V tretji knjizici »Novi pogledi na pouk književnosti in literarne teorije v gimnazijah« so natisnjena tri predavanja s slavističnega seminarja v letošnjih počitnicah: Branka Božič »Vsklajevanje pouka književnosti in zgodovine«, Fraučka Bohanca »Literarna obdobja in literarne oblike« ter Janka Kosu »Sodobna teorija in književni slog«. Vse tri študije, kot jim lahko rečemo, čeprav so to natisnjena predavanja z vsemi literarnimi elementi, predstavljajo tehtna razmišljanja o nekaterih aktualnih vprašanjih našega šolskega pouka.

Poudarek prve študije je na temeljitejšem poznavanju zgodovinskega dogajanja v preteklosti in sedanjosti na vseh svetovnih kontinentih in ne le evropskega, v čemer je velika napaka našega zgodovinskega pouka. Reforma zgodovinskega pouka na gimnazijah bo morala vključiti tudi poznavanje velikih narodov v svetu, ki so imeli veliko preteklost, (Indija, Japonska, Kitajska, Amerika) in pa tistih, ki se zdaj prebijajo v svetovnozgodovinsko arena. Pri tem bo zgodovinarji v veliko korist boljše poznavanje literarnih del, v katerih se odražajo družbene razmere nekega ča-

sa, prav tako pa tudi slavistu temeljitejšo poznavanje zgodovinskih dejstev, osvetljenih ne z golimi dogodki, temveč z družbeno-politično sliko ozadja zgodovinskih sprememb. Njuno sodelovanje, vsklajevanje njunega dela je nujno.

Frauček Bohanc daje v svoji študiji pomembne ugotovitve glede razporeditve učne snovi v učnem načrtu za materinščino v gimnazijah. Podobno kot Božič postavlja tudi on zahtevo po pogljobljenem pouku, ki naj vsekozi nosi trdno idejno oznako predvsem pa zaobseže tudi doslej povsem zanemarjena področja — kulturno dediščino narodov Azije, Afrike in Americe. Avtor se odločno zavzema za korenito spremembo dosedanjih oblik literarnega pouka, ki bodo morale dati mesto mnogo bolj dinamičnim, bolj logičnim in življenjskim oblikam; vsekakor pa takšne kvalitativne spremembe predpostavljajo temeljitejšo razgledanost po književnostih v preteklih obdobjih, kot pa jih po večini imajo absolutisti naših visokih šol.

Janko Kos nas v svojem prikazu seznanja z nekaterimi značilnostmi sodobne literarne stilstike, ki si v literarni znanosti po svetu osvaja vedno večjo vlogo.

Vsa tri predavanja, objavljena v knjižici z enotnim naslovom, zaslužijo, da bi bila dostopna širši javnosti in diskusiji.

D. H.

Poljudnoznanstvene knjige za mladino

Mladinska knjiga je pripravila kolido knjig za mlade bralce — tokrat poljudnoznanstvene vsebine. Tovrstno čtivo bo zanimivo zlasti za tiste, ki jih zanima prirodoslovje in tehniške vede. Avtorji so zastavili pero tako, da bodo kos branju odrasli in mladi. Nekaj osnovnega znanja, splošne izobrazbe je seveda potrebno za umevanje poljudnoznanstvenih knjig, zato pa je vsebina take narave, da bo bralce razširila svoje znanje. Posebej je razveseljavajo, da srečujemo vse več domačih avtorjev-strokovnjakov, ki nasejo zanimivo in na takšni ravni, da je snov umljiva in osvaja bralca.

Pred leti smo lahko brali v »Proteus« listu za poljudno prirodoslovje, tudi prispevke dr. Milice Lokarja, ki je večkrat pisal o virusih in virusnih obolenjih. Tokrat je izšla obsežna knjiga — »Virusi« — ter zamašila vrzel na tem znanstvenem področju. Virologija se je prav v zadnjih letih nemudoma obogatila z novimi odkritji in nadaljevala z uspehi klasične bakteriologije Pasteurja, Kocha ter drugih. Virologija je odlična številne bolezni ter spoznala zavnost delovanja od biokemične in citokemične strukture živih celic.

Pisec z besedo in silko pojasní, kakšni so virusi, problem umetnega virusa, o razmnoževanju virusov. Posebej je zanimivo poglavje o virusnih boleznih. Koze so danes dolga povsem nenevarne, s cepitvijo so za dolgo tega zajezili snuovlje epidemije, ki so nekoč strahilo človeštvo. Vsi smo občutili nadlego gripa, ki je ne gre podcenjevati, saj je v prvi svetovni vojni pobrala (delovali so še drugi mikrobi) več ljudi kot streliški jarki! Kdo bi pomislil, da so trpel za poliomielitom Egipčani pred 3000 leti, kot izpričuje enarjavni relief. Toda poliomielit je šele pred sedemdesetimi leti postal epidemien. Pred 40 leti so odkrili povzročitelja bolezni, toda šele 1949 je Jonas Salk uspešno našel cepivo. Virusi pa so nevarni tudi za rastline in človeka. Različna rakasta obolenja so še vedno uganka medicine. Pred približno petdesetimi leti so nekateri bakteriologi zatirjali, da raka ne povzročajo virusi, čeprav je resnica drugačna. Znanost ni bila brez zmot. Te zmotne pa so bile plemenite brez zlobe, saj so bakteriologi hoteli pri do rešitve, kasnejša odkritja so razkrila marsiak o raku in postavila pravilna spoznanja. Danes ve medicina mnogo več o rakastih obolenjih in lahko z optimizmom zre v bodočnost.

V knjižni zbirki Priroda in ljudje je izšla knjiga dr. Lave Cermelja »Človek v vesolju«. Med najbolj priljubljenih pisateljev poljudnoznanstvenih smeril šteje Lavo Cermelja, ki dolga leta bogati knjižno polico s svojimi spisi, ki uživajo ugled med mladimi in odraslimi. Knjiga »Človek v vesolju« je nadaljevanje pred leti izšli knjižice »Z raketo v vesolje«. Medtem se je nabralo toliko novosti, da je avtor nbral snovi za zajetno knjigo.

Informativno poročilo iz časopisja zadobi v Cermeljevi interpretaciji natančno predstavo in s fizikalnimi ter matematičnimi podatki podrobo razlago. V kronološkem zaporedju je nanzal tehniško-znanstvene dosežke pri gradnji vesoljskih raket. Pot do uspeha ni bila lahka, večkrat neučesna. Gradnja raket za pot človeka v vesolje je delo kolektivne znanstvenikov, na to preradi pozabljamo, ko steče beseda o prvih

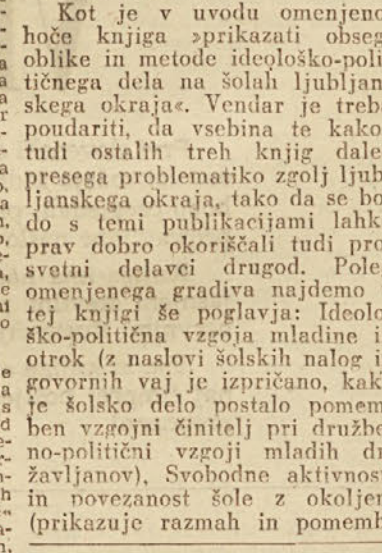
kozmonavtih. Kakor se veselimo vsakega uspeha pri človekovem osvajanju vesolja, tako si želimo, da bi nova odkritja in dosežki služili samo v miruljubne namene, v blagostanje človeštva. Bralce doli vpogled v bodoče možnosti, ki jih odpira astronavtika z izpolnitvijo raketne tehnike. Cermeljev slog odlikuje lep jezik in čut za nazornost. Mnogoštevilne slike in skice so prepotrebne za knjigo te vrste.

Knjižnica Priroda in ljudje je izdala ob petdesetletnici Društva za raziskovanje jarn sirovitje Kanaverjevo študijo »Cerkniško jezero«. Ene, mu prvih raziskovalcev Cerkniškega jezera Janezu Valjardu Valvazorju je prinesla razprava o posebnosti preisahajajočega jezera članstvo znamenite Royal Academy in Londonu. Starodavne razlage pokrajinskega rodoljublja in zgodovinarja so spisane s srcem in domišljijo, ki ji ne manjka celobabljivosti. Pavel Kanaver pa je ob zanimivem izboru iz Valvazorjevo delo zadnjo besedo znanosti ter osvetlil pojav z geofizikalnega gledišča. Z raziskovanjem kraškega sveta so dobili pojavi dotoka in odtoka Cerkniškega jezera temeljito razlago. Pisec se je zavedal, da je knjižnica namenjena šolski mladini in drugim, zato je zastavil besedo preprosto, brez težkih razlag, ki bi zaradi specializiranosti bolj bramenila bralca, kot pa ga prignila. Opisovanje pisec popestril z lepimi fotografijami in zemljevidi. Prijetno in poučno čtivo.

»Zakoni narave« R. E. Peierlsa je nekoliko težje čtivo, ki zahteva, da bralce vključi matematično znanje s fizikalno formulacijo. Peierls uživa ugled velikega znanstvenika, ki se je specializiral za atomistiko. Pred Hitlerjevimi režimom se je umaknil v Anglijo, ter sodeloval pri raziskovanjih atomske energije. »Zakoni narave« bi lahko primerjali s poljudno pisano fiziko, le da je pisec imel namen, da seznaní dijake in študente na poljuden način, vendar na osnovi fizikalnih zakonov in matematičnih računov z atomistiko. Nemosočje je bilo začeti kar z relativnostno teorijo, zato je Peierls začel s klasično fiziko, pri Galileju in Newtonovih zakonih mehanike. Avtor se je zavedal, da bo lahko bralce doumel atomistiko le tedaj, če mu bodo jasni principi elektrike in svetlobe, skratka tisti fizikalni pojmi, ki so potrebni, da jih bralce ima, preden začneja spoznavati zgradbo atoma ter Einsteinovo relativnostno teorijo.

Pri težjih poglavjih se je pisec ustabil, da bi z nadrobno razlago olajšal umevanje. Opozoril je na obrat v fiziki in filozofiji, ko je Einstein formuliral relativnostno teorijo, takrat dvomljivo tezo, danes dokazano dejstvo. Težje knjige je v razlagi vsega, kar zadeva atomske energije, od kvantne hipoteze do cepitve atomskega jedra, različnih naprav, mezonov in kozmičnih delcev. Peierls ni težil podati zgodovinski prikaz fizike, osvetlil je misli na osnovi katerih je nastala današnja fizika. Tekoči prevod je zahteval mnogo truda. Knjiga »Zakoni narave« je izredno delo, nanj velja opozoriti tudi obdelane fizike, zlasti atomistike se da razlago najprej, zlasti potoku, pa tudi občujati razumevanje včasih zapletenih in težkih fizikalnih zakonov. Ni potrebno posebej navesti, da ima knjiga ustrezne diagrame in skice.

»Veseli kurent«, linorez Ane Arnuša, učenke 8. razreda osnovne šole Franceta Osojnika v Ptaju. (Z razstave otroških likovnih del v Madrni galeriji v Ljubljani.)

»Veseli kurent«, linorez Ane Arnuša, učenke 8. razreda osnovne šole Franceta Osojnika v Ptaju. (Z razstave otroških likovnih del v Madrni galeriji v Ljubljani.)

Holandsko slikarstvo 17. stoletja

Menašejeva knjižica — uvodni korak v široko zasnovano žepno izdajo Likovnih zvezkov pri Mladinski knjigi

Mladinska knjiga je začela izdati novo knjižno zbirko — Likovne zvezke, ki naj nudijo kratke in kvalitetne studije o tujih in domačih likovnih stvareh, kakor tudi monografske prikaze o pomembnih slikarjih, kiparjih in arhitekturnih doma in po svetu. Knjižice žepnega formata naj postrežejo tudi s kvalitetnimi reprodukcijami, čena pa je zamisljena zmerno, da bi bili zvezki vsakomur dostopni.

Prvi zvezek je izpod peresa Luca Menašeje. »Holandsko slikarstvo 17. stoletja« nam prikaže v spomin Talnovo »Nizozemsko slikarstvo«, toda kakor hitro se uvedemo v Menašejevo delo, sprevidimo, da je to dvoje del s sorodno tematiko. Izhodišče Talnove študije je zaobjeto v okvir njegovih determinant o rodu, dednosti in okolju. Menaše je je posegel mnogo dlje, njegovi estetsko idejni aspekti koreninijo v današnjem času, svoja izvajanja pa je mestoma povezal s psihološkim momentom.

Holandsko slikarstvo 17. stoletja je svojevraten pojav v evropski umetnosti. Kožček zemlje, ki so ga Holandci izrgali morju, se je tedaj odprl tujeve pete in preživelega plemstva, majhna držala je postala prva pomorska sila in mahoma bogata mešanska država. Sredi razgibanega vrenja novih družbenih silnic se je porajalo bogato profano slikarstvo z najrazličnejšo motiviko. Od pokrajine, ki je poživljena s človeškimi ali živalskimi stvati, marine, ki je takrat bolj portret ladje kot odraz pomorskega življenja, do interieurja, ki je tako vese do tihotizija in svojstvenih skupinskih portretov in od fantazije razgibanih bibličnih motivov. Sorazmerno kratka doba je dala Holandcem presenetljivo število umetnikov, ki se med seboj razlikujejo po

slogu, motiviki, miselnosti in temperamentu.

Med mnogoštevilnimi slikarji tega časa je pisec upravičeno razširil prikaz trojice umetnikov, ki predstavljajo vrhunec holandskega slikarstva 17. stoletja: tu je temperamentni molster robotasa, a stvarnega portrestista Frans Hals, ugotjeni in prečisti Vermeer in eden največjih umetnikov vseh časov, veliki humanist in poznavalec človekove nranjosti Rembrandt.

Menašejevo besedilo se ne odlikuje le po strokovni izbrčenosti, bralca osvaja z bogatim jezikom in zgledebnim stilnim prijemom. Razlaga je tako zastavljena, da dobi bralec dovolj širok časoven in družbeni dojem, kar mu pri estetski razlagi olajša umevanje umetnin. Menaše je ob 32 reprodukcijah — od teh je ena barvna — razvil poglavitne misli in razlago o posameznih slikarjih ter njihovih stvaritvah. Zgoščeno besedilo postreže z jedrnatimi podatki, v razlagi pa opozori avtor na nekatere osnovne stilne elemente, ki jih laik ob sliki morda ne bi tako dojel, če oko ni vsjeno opazovati umetnine. Prav to, da je knjiga po vsebini vsakomur dostopna in kvalitetna, daje posebno ceno prvi knjižici Likovnih zvezkov.

Nehote se nam vsiljuje primerjava s tujimi likovnimi zvezki žepnega formata. Resda se ne da primerjati črno-belih reprodukcij, ki so pri nas na zadovoljivi stopnji, z vsebino pa lahko usotvimo, da je besedilo v tako zgoščeni obliki take kakovosti, da po estetski in miselni razlagi marsiške prekaša tujke žepne izdaje.

Serija Likovnih zvezkov pomeni uvodni korak v likovno vzgojo s pomočjo knjižice. Zajetne in drage monografije domačih umetnikov, ki jih vidavamo v izložbah, niso pristopne

mladini. Mladinska knjiga pa je omogočila, da bodo lahko odrasli in mladina segali po cenah zvezkih ter se spoznavali z likovno problematiko, za katero je čedalje več zanimanja. Menašejevo »Holandsko slikarstvo« je zgleden primer tovrstne izdaje. Zeleni bi, da bi Likovni zvezki izhajali pogostje. Se to; ali ne bi veljalo pripraviti usrezano knjigo, ki bi uvajala laika v umevanje in problematiko likovne umetnosti?

Igor Gedrih

Težave pri vključevanju učencev organizacijsko nerazvitih šol v centralne šole

Nedvomno je eno izmed pomembnih prizadevanj pri izvajanju šolske reforme vključevanje učencev višjih razredov organizacijsko nerazvitih osnovnih šol v organizacijsko razvite, to je popolne oziroma centralne šole. S tem hočemo odpraviti razliko v možnostih doseganja izobrazbe med otroki, ki so do sedaj obiskovali deljen pouk; le-ta jim pri največji prizadevanosti učencev in učiteljev ni mogel nuditi tega, česar so bili deležni njihovi vrstniki v večjih krajih, kjer so organizacijsko razvite osnovne šole. Z zadovoljstvom lahko ugotovljamo, da smo marsikje uspeli prepričati starše, da pošiljajo učence v šole, kjer bodo deležni boljše ga pouka in da nima pomena za državljanke učencev višjih razredov na šolah, kjer so ponekod združeni celo V. do VIII. razred. Na osnovi takega pojmovanja so uspeli nekatere šole, seveda, kjer so dani materialni pogoji (razpoložljive kapacitete centralnih šol, omogočen prevoz učencev v centralno šolo ipd.), vključiti učence v kvalitetnejši pouk na centralnih šolah.

Pri prehodu učencev v organizacijsko razvite šole pa se ti srečujejo s številnimi težavami. Nesmiselno je pričakovati od večine učencev, da bodo šli brez težav v korak z učenci, ki so obiskovali že nižje razrede na razvitih šolah. Vključevanje posameznikov (v preteklosti) iz celotnega oddelka je bilo lažje, ker so bili to večinoma boljši učenci, ki so šli v bivšo nižjo gimnazijo z namenom, da bodo nadaljevali študij. Toda danes se ponekod že vključujejo vsi učenci višjih razredov, ne glede na uspeh v nižjih razredih in njihovo motivacijo učenja. Pri ugotavljanju vzrokov neuspeha takih »prešolanih« učencev je odveč vsako obdolževanje učencev in celo učiteljev (ne mislim povsod!), če vsaj malo razmislimo o okolnostih, ki nesporno v veliki meri doprinajajo poleg ostalih faktorjev svoj delež k neuspehu. Katere so te okolnosti?

1. V večini primerov so imeli ti učenci že na nižji stopnji deljen pouk — torej slabšega kot oni v centralni šoli.
  2. Učenci na vaseh so obremenjeni s fizičnimi deli.
  3. Opremljenost manjših šol je v večini primerov slabša, kar je odraz dosežane proračunske politike do teh šol, ko so skoraj povsod določali višino dotacij po številu učencev na šoli, a ne po stvarnih in skromnih potrebah. Učilo ima n. pr. isto ceno (denarno vrednost), če ga uporabljamo za 20 ali več učencev. Če ga pa ni, ga ne morejo pokazati niti enemu! So pa tudi častne izjeme, posebno tam, kjer je stalen učni kader.
  4. Kadri — začetniki, ki so sposobni za uspešno delo v nekombiniranem oddelku in ob pomoči izkušenih praktikov, a smo jih zaradi trenutnih potreb in širokogrudne »premetivne politike« postavili v kombiniran oddelke in jim se morda naložili celodnevni pouk z lepo pripombo »znajdi se!«
  5. Otrokovo življenjsko okolje in drugo.
- Tako se dogaja, da uspevajo v višjih razredih še »boljši« po-

vprečni učenci, a precej jih »obsesti, ker niso sposobni« — na nerazviti šoli pa bi bili sposobni, kjer so zahteve in seveda tudi možnosti manjše. Nehote nam sili v ospredje vprašanje: Ali ni to krivica do učencev? Kako to krivico odpraviti? Dopolnilno delo s slabšimi učenci lahko veliko spremeni še vedno praktično neenakopraven položaj. Dopolnilno delo bo potrebno tudi na centralnih šolah in naj ne bodo edino negativne ocene glavno sredstvo za izboljšanje uspeha. Žal so še ponekod taki primeri!

Se važnejše za resnično izenačevanje možnosti izobraževanja pa je organizacijska pouka v nekombiniranih razredih na nižji stopnji doslej organizacijsko nerazvitih šol. Tako delitev pogosto

ovira pomanjkanje učnega kadra, ponekod pa ne toliko resnično malo število učencev v posameznih razredih kot bojazen, da bo učni kader preveč stal. Pri tem pa ne pomislimo, da nas ponavljajci še več stanejo; včasih tudi ne po svoji ali učiteljevi krivdi, če sta oba dala vse sile za napredek, a je že predizobrazba minimalna ipd. Izračunajmo stroške skupnosti za izgubljeno šolsko leto, zaslužek prizadetega in drugo ter končno duševni efekt in obilico nevolje! Razumljivo je, da bomo še dolgo reševali situacijo s kombiniranimi oddelki, kjer je resnično malo število učencev v posameznih razredih.

Najpomembnejše je pri vsem tem izboljšanje dela v okviru danih možnosti.

T. F.

150-LETNE ŠOLE

(Nadaljevanje in konec)
Spomladi 1811 so ustanovili šolo pri Sv. Emi, ki so jo leta 1860 preimenovali v Osnovno šolo Sodna vas. Šola so nastanili v nizki, s slamo kriti hišici, ki so jo v šolskem letu 1848/49 s prizidkom razširili. Leta 1904 pa so jo porušili in na njenem mestu sezidali novo šolsko poslopje z dvema učilnicama. Zemljišče za šolski vrt je dobila šola šele ob dograditvi tega poslopja leta 1905. Učilnica starega šolskega poslopja je izven šolskih ur služila za gostilno (pivnico), ki jo je odpravil šele leta 1901 na veliko ogorčenje ljudstva po svojem prihodu učitelj Krnjak Ivan (1801—1893). To je bilo že nujno, ker se je šola razširila v dvorazrednico, pri čemer je ostalo tudi v dobi stare Jugoslavije. Prevelik šolski okoliš te šole se je zmanjšal leta 1897 z ustanovitvijo oziroma aktivizacijo šole v Pristavi. Eden prvih učiteljev trivalne šole pri Sv. Emi je bil Janez Zupanek, ki je učiteljeval še leta 1843. Za njim je učiteljeval leta 1843 Valentin Konečan, ki je bil v pomoč šoli še mnogo let pozneje, po svoji upokojitvi. Šolski obisk trivalne šole je bil že v prvih letih znaten, ker navaja Schmutz (Historisch Topographisches Lexikon von Steiermark II. Graz

1822, str. 48) enajst let po njeni ustanovitvi že 77 šoloobiskujočih otrok. Ob napadu na Jugoslavije je imela šola v svojem zmanjšanem šolskem okolišu 90 učencev. Med NOB se je šolsko poslopje, ohranilo, pač pa je bil uničen ves arhiv in požgan inventar. V šolskem letu 1969/70 je imela Osnovna šola Sodna vas 71 učencev, 3 oddelke in 2 učiteljici.

V prvi polovici 19. stoletja so privabili kočevski krošnjari iz tujine več učiteljev, ki so na Kočevskem odpravili privatne šole. V Mozlju jih je prehitel kaplan Andrej Lužar, ki je štiri leta poučeval otroke v branju, pisanju in računstvu. Čez nekaj let po njegovi premetitvi v Kočevje je šola nadaljeval kaplan Jurij Peče. Ta je bil kmalu premešen v Polom in 1820 je tu prevzel šolo in poučeval v privatni hiši Puffel Janez. Rojen je bil nekje na Ogrskem ter je prišel v Kočevje v Mozelj dve leti učiteljeval v Kočevski Reki. Skoro v istem letu je prišel v Mozelj tudi neki Klein. Konečan je ostal v kraju kot privatni učitelj do leta 1830. Med tem časom, in sicer leta 1827, je začel z zasilno šolo v sosednjem Rajnoldu domačin Putre Mihael, ki je tam poučeval kot zelo sposoben samouk do leta 1829. Naslednje leto je opravil v Ljubljani učiteljski izpit z odličnim uspehom in je nato učiteljeval v Mozlju. Od 1830 do 1838 je služboval v Mozlju kot prvi izprašani učitelj Ribničar Pust Tomaz. Za njim so službovali v Mozlju štirje učitelji, ki so bili po rodu s Češke, in sicer: Kunc Janez do 1841, Langof Anton od 10. VI. 1841 do 28. X. 1842, nato Krombholz Stefan in od novembra 1843 do konca marca 1851 Dürfeld Josef. Ta je dosegel 1844 zidanje šolskega poslopja, k čemur je pripomagal župnik Milha Wolf, ki je odstopil cerkveno zemljo za stavbišče in šolski vrt. Stavba je bila dograjena oktobra 1845 in šola je postala redna trivalna. Šolski obisk se je takoj znatno povečal in posamezniki so prihajali v trivalno celo z Rogatega hriba, Aneka in Mačkovca. Leta 1851 je prihajalo v šolo že 92 učencev. Ob še dalje naraščajočem obisku je postalo šolsko poslopje kmalu pretesno, zato so ga že 1858 prezdali in povisali v nadstropje. Ko je dal Dürfeld zaradi prepihih dohodkov 1851 ostavko na učiteljsko službo, je zopet prišel v Mozelj učitelj Langof, ki je pri tem služboval še 31 let. Ob razširitvi šole v dvorazrednico 1883 so našli eno učilnico v privatni hiši. Iz preobsežnega šolskega okoliša, sezajočega na jugu do Kolpe, se je 1890 odcepila s svojim okolišem »šulferajska« enorazrednica v Skrljču in 1893 eksterendna šola v Verdrenju, ki je postala samostojna 1905. Oba omenjena kraja sta imela začetke šole že prej. Tako je n. pr. v Verdrenju že okrog leta 1854 začel z zasilno šolo učitelj Pust Tomaz, ki je umrl skoraj sleg 2. avgusta 1839. Živel je v velikem siromaštvu, ker je prejel od vsakega učenca le dvašestico na mesec, hrano pa je dobival vsak dan v drugi hiši.

Ker kitub zmanjšanje šolskega okoliša šolsko poslopje v Mozlju ni več ustrezalo, so s pomočjo »Schulvereina« 1896 zgradili novo poslopje, staro pa so prodali. Učni jezik je bil na tej kočevski šoli vse do decembra 1918 izključno nemški. Poslej se je uvedel slovenski uradni jezik, poučevalo pa se je še dalje v nemščini, le od tretjega šolskega leta dalje so bile uvedene tedenske po štiri ure slovensčine. Z odlikom okrajnega šolskega sveta v Kočevju z dne 31. III.

Ustanove, ki še niso poravnale naročnine za »Prosvetnega delavca« za pretekla leta

Slovenska osnovna šola »Njegos«, Beograd; Publicistični izdavaški zavod Jugoslavije, Beograd; Svet za prosveto, Beograd; Otroški vrtec, Brežice-okolica; Vrtec, Brežice-center; Društvo učiteljev strokovnih šol, Celje; Občinski ljudski odbor, Crnomelj; Vajenska šola raznih strok, Crnomelj; Otroški vrtec, Divača; Vajenska šola raznih strok, Gospija Radgonaj; Otroški vrtec, Hrastnik-Center; Otroški vrtec, Hrastnik-stekliarna; Občinski ljudski odbor, Idrija; Društvo učiteljev, Knin; Občinski ljudski odbor, Laško; Sindikat profesorjev učiteljska, Ljubljana; Vajenska šola raznih strok, Ljutomer; Vajenska šola, Menges; Otroški vrtec, Radlje; Otroški vrtec, Rogaska Slatina; Vajenska šola raznih strok, Ruše; Zemaški odbor Sindikata prosvetnih radnika, Skopje; Sekretariat za prosveto i kulturo, Split; Kmetijsko-gospodarska šola Mala Loka, Velika Loka; I. osmegoletna šola, Vinkovci.

1919 je bila šola razdeljena v slovenski in nemški razred, z odlikom višjega šolskega sveta v Ljubljani z dne 20. X. 1919 pa je bil ustanovljen še en nemški razred. Tako je postala šola trioddelčna ter je imela en slovenski in dva nemška oddelka. Leta 1928 bi se moral uvesti po odloku okrajnega glavarstva v Kočevju slovenski učni jezik za nemške otroke 5., 6., 7. in 8. šolskega leta, kar pa se ni izvajalo, dokler ni prišel po premetitvi kočevskega šolskega upravitelja Heglerja v Mokronog prvi slovenski šolski upravitelj Degal Ciril, premešen v Mozelj po službeni potrebi 6. oktobra 1936. Drugi nemški oddelki, ki je imel po zakonu premajhno število učencev, je bil z odlikom banske uprave ukinjen januarja 1937, slovenski otroci, ki so zaradi kočevskega šovinizma in nesavednosti staršev obiskovali nemške razrede, pa so bili premešeni v slovenski oddelke. Poslej sta bila dva slovenska in en nemški oddelki, v katerem pa so se poučevali predmeti nacionalne skupine, t. j. slovensčina, srbohrvaščina, narodna zgodovina in zemljepis v slovenskem jeziku. V šolskem letu 1939/40 je bilo vseh učencev 93, po narodnosti 43 Nemcev in 50 Slovencev. Jeseni 1941 so se Kočevjarji po skupinah izselili, sredi junija 1942 pa so se učitelji Degal Ciril, Horvat Ivan in Stimec Jožica s preostanili slovenskimi vaščani vred umaknili pred nasilnostjo Italijanov v gozd k partizanom. Jeseni 1942 so se vaščani vrnili brez učiteljev, za pouk pa je posla v Mozelj za tri mesece učiteljica Potočnik Frančiška, ki je učila »prostovolje« v privatni hiši. Po njenem odhodu januarja 1943 do osvoboditve ni bilo več pouka. Po osvoboditvi se je med NOB močno poskodovano in deloma požgano šolsko poslopje polagoma obnovilo in šola se je normalizirala z enim oddelkom. Med vojno je bil uničen ves arhiv. Uradne knjige se vodijo šele od leta 1947 dalje. V preteklem šolskem letu ima enooddelčna šola 40 učencev. I. S.

PRAVNI NASVETI

H. B.

VPRASANJE: Imate svoja dva otroka in še nečakinja, za katero skrbite in dobivate za njo otroški dodatek. Ali vam pripada denarno nadomestilo za brezplačno stanovanje in kurivo za dva ali za tri otroke?

ODGOVOR: Ker skrbite za tri otroke, vam pripada denarno nadomestilo za brezplačno stanovanje in kurjavo, odmerjeno po 3/4 členu v zvezi s 5. členom Uredbe o brezplačnem stanovanju in kurivu učnega in vzgojnega osebja (Uradni list LRS, št. 12-37/60), torej tako, kakor da bi imeli tri svoje otroke.

M. D.

VPRASANJE: S katerim dnem je možno v prosvetni službi zaradi ocene izredno napredovati?

ODGOVOR: Če je prosvetni uslužbenec ocenjen 15. maja 1961 in izpolnjuje pogoje za izredno napredovanje po 14. členu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o javnih uslužbenih (Uradni list FLR, št. 32-849/59), potem napreduje za en razred več v okviru svojega naziva že 1. februarja 1961 na 26. maja ali celo 1. junija 1961. Če tak uslužbenec izpolni n. pr. pogoje za redno napredovanje 15. januarja 1962, potem ne glede na izredno napredovanje zopet napreduje za en plačilni razred v okviru svojega naziva, in sicer s 1. februarjem 1962 (drugi odstavek 73. člena zakona o javnih uslužbenih).

B. J.

VPRASANJE: 1. koliko učnih ur znaša učna obveznost v 7. in 8. razredu na nepopolni osemletki?

2. Koliko znaša honorar za pevodvod mladinskega zbora?

ODGOVOR: 1. Učna obveznost na nižje organiziranih osnovnih šolah znaša 25 učnih ur na teden (tretji odstavek 3. točke odloka o honorarni službi o delovni obveznosti itd. (Uradni list LRS, št. 6-15/56)).

2. Honorar za uro pevodvede se določa po III. točki odloka o honorarni službi na šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih (Uradni list LRS, št. 12-64/60) in lahko dosega zneske glede na delovno mesto in izobrazbo do 310, 360 oziroma 420 din.

S. J.

VPRASANJE: Ali pripada učnemu osebju brezplačno stanovanje in kurivo tudi med poletnimi šolskimi počitnicami?

ODGOVOR: Učnemu osebju pripada brezplačno stanovanje in kurivo ves čas dokler službuje v takem kraju, torej tudi med šolskimi počitnicami.

D. V.

VPRASANJE: Dne 1. 9. ste nastopili službo, 27. 9. pa ste že odšli na odslužitve kadrovskega roka. Ali imate pravico do plače za ves mesec september in nadur, ki ste jih v tem času opravili?

ODGOVOR: Mesečna plača v prosvetnih zavodih se izplačuje mesečno vnapreč. Niste mogli vedeti, kdaj boste odnokitani na odslužitve kadrovskega roka, zato ni nobenega razloga, da vam ne bi pripadala plača za ves mesec september. Prav tako vam pripada plačilo za opravljene nadure.

S. V.

VPRASANJE: Imate devet let prosvetne službe, strokovni izpit ste opravili februarja leta 1958, dva leti ste bili ocenjeni z oceno »se odlikuje«, letos pa z oceno »se posebno odlikuje«. Ali imate pravico do izrednega napredovanja po 29. členu zakona o javnih uslužbenih?

ODGOVOR: Po 14. členu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o javnih uslužbenih (Uradni list FLR, št. 32-849/59) napredujejo uslužbenici prosvetnih zavodov, ki imajo strokovni izpit in so bili zadnja tri leta ocenjeni z oceno »se odlikuje«, oziroma z oceno »se posebno odlikuje«, v okviru

svojega naziva za en plačilni razred več, in sicer uslužbenici z oceno »se odlikuje«, če imajo najmanj sedem let službe v prosvetnih zavodih, uslužbenici z oceno »se posebno odlikuje« pa, če imajo najmanj pet let službe v prosvetnih zavodih. V vašem primeru je odločilna ocena »se odlikuje«. Ker ste strokovni izpit opravili šele januarja 1958, se vam od takrat šteje za izredno napredovanje le tri leta. Pravico do izrednega napredovanja si boste pridobili tedaj šele januarja 1963. leta, ker boste šele takrat imeli predpisanih sedem let v smislu zgoraj citiranega člena. Smatra se namreč, da mora prosvetni uslužbenec po treh letih opraviti strokovni izpit.

OBSOTELJE — ODPRTA KNJIGA ZA MLADINO

Polno je lepih koticov po naši domovini, zato je morda nekoliko pretiran gornji naslov. Vendar bi hotel nakazati samo nekaj podatkov, ki jih lahko dobe učenci na potovanju po Obsotelju. Res je, da je Obsotelje veljalo vse do nedavnega za zaostalo, zapuščenno pokrajino, o kateri se ni mnogo slišalo. Morda je prav zato zdaj še zanimivejša. Z novo obsoteljske progo si je končno utrla pot v široki svet. Mehka valovita dolina je polna zanimivosti in spomladi prav ljubko prijetna ter dobra paša za radovedne otroške oči. Kdo izmed otrok si ne želi ogledati kraja in hišice, kjer se je rodil tovariš Tito? Verjetno vsak. Opazoval sem jih, ko so potovali s motornim vlakom, ko so si ogledovali Titovo rojstno hišo. Prav letos ob jubilejni obletnici so taki obiski še pomembnejši. »Kaj? Tu se je rodil tovariš Tito? V tej navadni hiši?« se je začudila učenka. Kdo ve? Morda je doslej zgrešeno domnevala, da se veliki ljudje lahko rode samo pod streho razkošne palače. V Kumrovcu pa spozna tudi naš šolar, da le delo in učenje da pravega človeka.

Toda Kumrovec z moderno šolo in Titovim domom še daleč ni vse, kar lahko vidi učenčev oko na poti po Obsotelju. Šola si je vredno ogledati: opremljena je z vsem, s čimer naj bi bila osnovna šola opremljena. Poleg delavnice, sodobno urejene telovadnice in zares modernih učilnic imajo tudi potrebne laboratorije. Še več pa je vredno, kar nudi pokrajina, ki nosi vrsto zgodovinskih pečatov, ki jih lahko beremo kot s knjige. Pred Kumrovcem je dolina, kjer se je bojeval Matija Gubec, na obronkih so razvaline Cesar grada, Kumsperga in še dobro ohranjeni gradovi v Podsredi, Olimju, Podčetrtku. V Olimju je znamenita srednjeveška lekarna z edinstvenimi freskami. S ponosnega gradu na strmini nad Podčetrtkom je naravnost čudovit pogled daleč naokrog in Imensko polje leži pred opazovalcem kot na dlani, kot velik peskovnik. Tudi v Podčetrtku je šola, ki si jo je vredno ogledati, toda ne zaradi razkošne ureditve, temveč zaradi dela in prizadevanja, ki so ga dosegli pri reformiranju šolskega dela, pri uveljavljanju samoupravljanja ter z uspehi v tehnični vzgoji. Pri Prelaskem je mesto, kjer je prešla preko Sotle XIV. divizija na svojem težkem, heroiskem pohodu. Imensko polje izuševajo, kmalu bo stekla skozi dolino tudi lepa avtomobilska

cesta. Da, Obsotelje je polno kontrastov in prav v tem je privlačnost. Zategadelj izlet v Obsotelje ni le prijeten, temveč tudi močno poučen, saj je pokrajina kot živo učilo, ki ponazarje davno preteklost, boj in izgradnjo.

Obsotelje je v zadnjem desetletju napravilo korak, ki ga v stoletju ni zmoglo. Nekoč brez vsega, danes z elektriko, progno, po kateri zaenkrat drve še samo motorni vlaki, novim gospodarstvom in prizadevnimi ljudmi. Samo to, menda nisem dejal preveč: Obsotelje ima mladini dosti povedati.

-I-

Založba Mladinska knjiga

20.000 MLADIH VEDEŽEV

Prvi slovenski otroški leksikon je končno dotiskan! V knjigovезnici vežejo zadnje skladovnice zajetnih knjig. Še zadnjih jih bodo pregledali, prešteli, zavili v posamezne pakete, nalepili že pripravljene naslove in jih odposlali po vsej Sloveniji.

Knjiga ima nad 160 strani velikega formata, v njej so pojasnjeni številni pojmi z izbranim besedilom ali celo z večbarvnimi ilustracijami. Posebnost je osem prilog zemljevidov.

Vsi, ki knjige »MLADI VEDEŽ« niso naročili v subskribciji, naj čimprej pošljejo izpolnjeno naročilnico. Pohitite, da ne bo prepozno!

— Odrežite —

Uprava založbe MLADINSKA KNJIGA, Ljubljana, Wolfova 12

NAROČILNICA

Podpisani .....

kraj .....

zadnja pošta .....

naročam ..... izvodov knjige »MLADI VEDEŽ«.

Cena izvodu 2400 dinarjev

Denar nakažem po prejemu knjig na Vaš tek. rač. št. 600-14-1-67

Podpis:

Državna založba Slovenije

Ljubljana, Mestni trg 26

sporoča, da izidejo v naslednjih dneh:

TOMISLAV TOMEKOVIČ:

PSIHOLOGIJA

JOŽE ZABKAR:

POUK MATEMATIKE V OBVEZNI ŠOLI III. del
(Obravnavanje računskih operacij)

Izšle pa so:

BORISLAV STEVANOVIC:

PEDAGOŠKA PSIHOLOGIJA 660 din

GUŠTAV SILIH:

UČNA NAČELA NAŠE ŠOLE 400 din

JOŽE ŠIREC:

NESTANDARDIZIRANI UČNI TESTI ZA KEMIJO V OSNOVNI ŠOLI 460 din

VLADIMIR CVETKO:

ENO LETO IZVAJANJA ZAKONA O OSNOVNI ŠOLI 250 din

PROSVETNI DELAVEC

Izdaja Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List izhaja štiriinšestdesetno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik: Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 33-722, interno 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva ul. 1 — Telefon uprave: 22-284 — Poštni predal: 355-VII — Letna naročnina 400 dinarjev — Številka tekočega računa: 600-14/3-140 — Tiska CZP »Ljudska pravica«